

KAWKAHALITA-AN

Pa-onan Halità

Habayti ya libron KAWKAHALITA-AN ay pini-a-agem ya mangaganday tawtorò, boy bayri makit ya tawtorò ha allo-allon pamimiyay. Ha ompisa nin habayti ya libro ay ampingipapanemtem nin ombayri: “Emen ka magkama-in karonongan ay onawen moy panggogomalang ha Pangino-on.” (Kawkahalita-an 1:7) Bayri simpri makit ya tawtorò no pangno magpakatawo boy no pangno gamiten ya ka-hipan.

Habayti ya kawkahalita-an ay ampingipatnag no anyay dapat gaw-en nin tawoy maronong ha angkaranasan nay hari-harì ya ampangyari. Hay kanayon ya torò bayri ay tongkol ha rilasyon nin pamilya; hay kanayon itaman ay tongkol ha pagninigosyo. Hay kanayon ay no pangno makitatawo boy no pangno magpendan ha sarili.

Mabetbet nin binanggit bayri ya hay dapat pag-ogali-en ay pagmamaka-aypà, pagpapasinsya, pagririsipito ha manga-irap, boy pag-in tapat ha aw-amigo.

Hay anti bayri ha libron Kawkahalita-an ay:

Pagpapa-alagà ha karonongan 1:1–9:18
Kawkahalita-an ni Arì Solomon 10:1–29:27
Hawhalità ni Agor 30:1-33
Hari-harì ya ma-alagà ya halità 31:1-31

Hay ka-alaga-an nin Kawkahalita-an

1 ¹Habayti ay kawkahalita-an ni Solomon ya anak ni Arì Dabid ya nag-in arì nin nasyon Israyil.

²Hay kawkahalita-an ay inholat emen makatambay ha tawtawo nin makatandà karonongan boy mahampat ya tawtorò, boy makapipa-intindi nin hawhalità ya mangaldeg ya labay toloen. ³Habayti ya kawkahalita-an ay makapitoto no pangno mag-in matalino, mahampat, tapat, boy mag-in parihoy gawgawà. ⁴Makab-i bayti nin talino ha mangakapey et ya ka-hipan, boy makapitoto et bayti ha mangalagò nin tamà ya gaw-en.

⁵Habayti ya kawkahalita-an ay makapahan tinandà nin maski tawtawoy mangaronong, boy lalò makapitoto ha mangama-in pinag-aralan ⁶emen la ma-intindiyan ya labay tolole nin mangaldeg ya kawkahalita-an boy aw-alimbawà kateng hawhalità nin mangaronong.

Wawali ha mangalagò ya lawlalaki

⁷Hay ona mon gaw-en emen ka magkama-in karonongan ay igalang moy Pangino-on. Hay tawtawoy tangah ay ahè ampa-alaga-an ya karonongan boy ahè labay matoto.

⁸Anak koy lalaki, leng-en moy an-itorò komo nin tatay mo, boy agmo ipag-ayin ba-alà ya anhalita-en komo nin nanay mo; ⁹ta hay tawtorò la komo ay makab-in kahampatan ha pag-o-ogali mo nin bilang ha korona boy ha kolinta ya anggamiten mon pagpaganda mo.

¹⁰Anak koy lalaki, no ma-in mawmakasalahan ya mangaygay komo ay agka pomayag nin makilako konla. ¹¹Alimbawà, halita-en la komo ya ombayri: “Kilako ka konnawen ta mangabang tamo nin tawtawoy patyen tamo; maski ayin bara-nan ay mamati tamo. ¹²Maligha hila boy mahampat ya makit tamo, piro agla tandà ya biglà hilan mati ha gaw-en tamo konla. ¹³No nati hilayna, hay manga-alagà ya kawkamama-in la ay kowen tamo ta pon-en tamoy bali tamo nin kawkamama-in lay makwa tamo. ¹⁴Hali! Kilako ka konnawen ta hay makwa tamo ay pi-a-atagan tamo.”

¹⁵Anak koy lalaki, agka makilako ha ombayroy tawtawo; pakarayò ka konla. ¹⁶Hay pirmin anti ha nakem la ay manggawà kala-etan boy pirmi hilan nakahandà nin mamati. ¹⁷Ayin kowintay pangikanà nin hilò no hay manokmanok ya hihilo-en ay nakabantay. ¹⁸Habaytoy tawtawo ya ampipanggawà nin kala-etan ay emen lan anggaw-en ya sarili lan kamatyan. ¹⁹Hinoman ya tawoy ampagkama-in ha powirsawan ay angkapowirsa itaman ya kamatyan na.

Kowinta ampanorò ya karonongan

²⁰Hay ka-alimbawa-an nin karonongan ay kowinta tawoy ampanorò ya hay tawtorò na ay an-ibolyaw na ha dawdaan boy ha mangatawoy dawdogal. ²¹Ampambolyaw ya ha pamihahakbatan nin tawtawo boy maski ayin dogal ya pamititiponan kateng ha pi-anggawan nin banowa.

²²Hay an-ibolyaw na ay ombayri: “Hikawoy tawtawo ya ayin tinandà, anggan makano kawo maliwid ha pagka-ayin tinandà? Hikawoy ampanoya-toyà nin karonongan, anggan makano moyo ikaliga ya panoya-toyà? Hikawo ya tawtawoy tangah ya ahè labay matoto, anggan makano kawo matoto ha katangahan moyo? ²³No leng-en moyo ko ha ampana-aran ko komoyo ay mahampat ya iwawali ko komoyo, boy ipatnag ko komoyo ya tinandà ko. ²⁴An-ingaten katawo boy anhagyaten,

piro pinagka-ayin moyo ya ingat ko boy hagyat ko komoyo. ²⁵Hay wawwawali ko komoyo ay agmoyo pina-alaga-an boy agmoyo nilengè ya ha-ad ko. ²⁶Kayà no ma-in alwan maganday mangyari komoyo ay ka-iliyan katawo; boy no ma-in kawon kagolowan ay galgalan katawo. ²⁷Habayti ay lomateng komoyo nin ayin imbalag ha bagyo boy emen ha alimpoyopo ya mama-irap boy mamalelè komoyo.

²⁸“Ha ombayroy mangyari, hiko ya karonongan ay ingaten moyo piro agko tombay komoyo. Pakatikaptikapen moyo ko piro agmoyo ko matotowan. ²⁹Hay bara-nan no antà ombayroy mangyari ay banà ta agmoyo labay magkama-in tinandà, boy agmoyo labay gomalang ha Pangino-on. ³⁰Agmoyo labay ya wawwawali ko komoyo boy agmoyo nilengè ya ha-ad ko. ³¹Kayà no anyay ginawà moyo ya kowinta intanem moyo ay habaytoy alawahanen moyo, boy sarili moyon gawà ya makapahyab komoyo. ³²Hay tawtawoy mangakapey ya ka-hipan ay mati banà ta agla labay ya karonongan, boy hay tawtawoy tangah ay mahirà banà ha agla panlengè; ³³piro hinoman ya ampanlengè kongko ya karonongan ay magkama-in kasigorowan. Agya mapangno boy ayin mag-in bara-nan para hiya ay malimo.”

Hay an-igwà nin karonongan

2 ¹Anak koy lalaki, pag-aralan moy an-itorò ko komo boy agmo liwawan gaw-en ya an-ipanogò ko. ²Pakaleleng-en mo ya karonongan boy habayti ay paka-hipen mo emen mo ma-intindiyan. ³Sikapen mo boy awoken mon magkama-in kan tinandà boy pangintangintindi. ⁴Patikaptikapen mo nin bilang kan ampanikap pilak o kayamanan ya nakatagò. ⁵No ombayroy gaw-en mo ay matanda-an mo ya panggomalang ha Pangino-on Diyos, boy magkama-in kan pagkatandà ya tongkol ha Diyos. ⁶Pangino-on ya ampambi nin karonongan; kona simpri ampangibat ya tinandà boy pangintangintindi. ⁷Hiya ya ampambin tambay boy protiksiyon ha tawtawoy mangahampat boy tapat. ⁸Amprotiksiyonan nay tawtawo ya ahè ampamintahi nin kapara, boy an-i-atap nay tawtawoy talagan tapat kona.

⁹No leng-en mo ko ay ma-intindiyan mo no anyay tamà, matoyong, boy no anyay mahampat mon gaw-en. ¹⁰Mag-in kan maronong boy hay tinandà mo ay mambi nin konsowilo komo. ¹¹Tinandà mo boy pangintangintindi mo ya makapi-atap komo, ¹²boy makapipakarayò komo ha panggawà kala-etan. Ma-ipakarayò ka et ha tawtawoy ampakab-in kagolowan ha paghalità la nin bawbagay ya mangala-et. ¹³Agla labay ya kahampatan ta hay labay la ay karegleman ya kala-etan. ¹⁴An-ikaliga la ya panggawà la nin alwan tamà, boy an-ikatowà la ya panggawà la nin kala-etan. ¹⁵Kaganawan gawà la ay ahè ma-asawan boy hila ay ahè mapahimala-an.

Atapan ya babayi ya mamakilalaki

¹⁶No anti komo ya karonongan ay makapag-atap ka ha babayi ya pota ya ampaka-ingganyo ha paghahalitâ na. ¹⁷Hay ombayroy babayi ay alwan tapat ha ahawa, ta agna hinonol ya masagradoy pinanompaan na ya anti ha panogò nin Diyos. ¹⁸No mako ka ha bali na ay emen kan ampowakon magpalako ha kamatyan. Hay pamako bayro ay bilang ampagpalako ha dogal nin nikati. ¹⁹Hay mako bayro kona ay agana mibira o mi-orong ya da-an biyay na. ²⁰Piro hika, banà ta maronong ka, hay dapat mon gaw-en ay towaren moy mangahampat ya tawtawo boy manatili kan mamiyay nin ma-in kahampatan. ²¹Hay tawtawoy ma-in kahampatan ay manatilin pa-iri bayri ha babon lotà, ²²piro hay mangalaget ya tawtawo ay alihen nin Diyos bayri ha babon lotà nin bilang ha tanaman ya an-oloten ha pinangitamnan.

Igalang moy Pangino-on boy pahimalà ka kona

3 ¹Anak koy lalaki, agmo liwawan ya an-itorò ko komo. Pirmi mon panemtemen ya anhalita-en kon gaw-en mo. ²Hay biyay mo ay komarà boy mag-inomay ka no honolen moy tawtorò ko. ³Agmo payagan nin hay katapatan boy kaptegan ay ma-alih komo. Habayti ay gaw-en mon kowinta kolinta ha le-ey mo, boy itanem mo ha nakem mo. ⁴No ombayroy gaw-en mo, hay Diyos kateng tawtawo ay mangonsowilo komo.

⁵Pahimalà ka ha Pangino-on nin leseb ha nakem mo, boy agka omasa ha sarili mon pangingintindi. ⁶Ipakipapano mo ha Pangino-on ya kaganawan gaw-en mo, ta itorò na ka ha tamà ya gawà. ⁷Agmo ihipen ya hika ay maronong. Igalang moy Pangino-on boy pakarayò ka ha kala-etan. ⁸No ombayroy gaw-en mo, habayto ay magsirbi nin bilang ha tambal ya mamaligha komo boy mangalih nin angkatanam mo. ⁹Pakonsowilowen moy Pangino-on ha pambi mo nin na-alawah mo; hay igwà mo ay kowen mo do ha pinakamaganday na-alawah mo. ¹⁰No ombayroy gaw-en mo, hay kamalig mo ay mapnò nin ma-alawah mo, boy hay pambiyanan mon inomen ay pirmin anhomwà ya laman.

¹¹Anak koy lalaki, no amparosawan kan toro-an nin Pangino-on ay agmo ipagmala-et, ¹²ta hay anlabyen nin Pangino-on ay andisiplinawan na nin bilang pandisiplina nin tatay ha anak nay ampangonsowilowan na.

Hay ka-alaga-an nin karonongan

¹³Maliga ya tawoy ampagkama-in karonongan ta hiya ay ampagkama-in pangingintindi. ¹⁴Hay karonongan ay ampakinabangan nin igit et ha pilak boy habayti ay ma-alagà kisa gintò. ¹⁵Hay karonongan ay mas ma-alagà kisa ha aw-alahas. Habayti ay ahè ma-iparis ha anyaman ya

anhangaren mo. ¹⁶Hay karonongan ay ampakapakarà biyay; habayti ay ampambin kayamanan boy karangalan. ¹⁷Mapalindaway ya tawtawoy ma-in karonongan boy habayti ya makapitoto kona. ¹⁸Maliga ya tawtawoy ma-in karonongan; hay karonongan ay emen ha po-on kayoy ampambi ha tawtawo nin biyay ya ayin anggawan.

¹⁹Karonongan ya ginamit nin Diyos hin pinalsa nay babon lotà, boy ginamit nay pangingintindi na hin in-ayos nay langit. ²⁰Karonongan simpri ya ginamit na hin pina-agoh nay lanom ha bawbalah, boy hin hay lawleem ay nambin oran ha lotà.

Dapat kan manggawà kahampatan ha kapara mo

²¹Anak koy lalaki, pangoligtanan moy karonongan boy pangingintindi. Agmo pa-olayan nin ma-alih komo. ²²Habayti ay bilang ha dikorasyon ha le-ey mo ya ampambi komo nin kagandawan, boy habayti ay ampambi komo nin biyay ya ayin anggawan. ²³Agka mapangno ha paninigè mo boy agka mibatol ha pagdanan mo. ²⁴Ha pamirà mo nin matoloy ay agka malimo, boy hika ay makakatoloy nin mahampat. ²⁵Agka malimo ha alwan maganday pangyayari ya biglà lomateng ya kaparosawan ha mangala-et ya tawtawo, ²⁶ta hay Pangino-on ya anti komo ay mangi-atap komo ha maski anyay lomateng ya pangyayari ya dilikado.

²⁷Manggawà kan kahampatan ha ampipanga-ilangan no ma-in kan magawà ya makatambay konla. ²⁸Agmo halita-en ha ampipanga-ilangan ya, “Nobokayna!” no ma-in kan ma-itambay konla hapa-eg. ²⁹Agka mangihip nin manggawà mala-et ha kapara mo, ta hiya ay ampahimalà komo. ³⁰Agka mangolpya nin kapara mo no ayin bara-nan. ³¹Agka maginggit ha tawtawoy angkabiyay ha powirsawan boy agka maki-emen ha gawgawà la, ³²ta hay Pangino-on ay angka-inakit ha mangala-et ya tawtawo, piro ha mangahampat ya tawtawo ay maheneh ya. ³³Hay tawtawoy mangala-et ay an-ihompà nin Pangino-on, piro hay tawtawoy mangahampat ay an-ingalowan nan biyan kahampatan. ³⁴Ahè labay nin Pangino-on ya tawtawoy mapagmatag-ay, piro hay tawtawoy mapagma-aypà ay an-ingalowan na. ³⁵Hay mangaronong ay ampagkama-in karangalan, piro hay angkatanggap nin tawtangah ay kakareng-eyan.

Hay pakinabang ha karonongan

4 ¹Aw-anak koy lalaki, leng-en moyoy an-itorò komoyo nin tatay moyo. Intindiyan moyo emen kawo magkama-in pangingintindi. ²Hay an-itorò ko komoyo ay mahampat; kayà pirmi moyon ihipen. ³Hiko man, hin anak ako et nin bilang komoyo ay nilabi ako nin nanay ko bilang kasiyasiya nan anak. ⁴Ha panonorò kongko nin tatay ko ay ombayri ya hinalità na: “Ihipen moy hinalità ko boy gaw-en moy an-ipanogò ko emen komarà ya biyay mo. ⁵Emen ka magkama-

in karonongan boy panggingintindi, hay hinalità ko komo ay agmo liwawan boy agmo halibokotan. ⁶Agmo pa-olayan nin ma-alih komo ya karonongan. Pa-alaga-an mo emen ka ma-in protiksiyon boy emen agka mapangno. ⁷Pagsikapan mon magkama-in karonongan ta habayto ay pinakama-alagà ha biyay mo, boy hay ka-ilangan mo et ay magkama-in kan panggingintindi. ⁸Pa-alaga-an moy karonongan emen hay pagkatawo mo ay tomag-ay; pangoligtanan mo bayti ta habayti ya mambi komo nin dangal. ⁹Habayti ya karonongan ay bilang ha maganday korona ya ampambi komo nin kagandawan.”

Atapan nin makilamo ha mangala-et

¹⁰Anak koy lalaki, leng-en mo ko boy paka-intindiyan moy anhalita-en ko emen komarà ya biyay mo. ¹¹Intorò ko komo no pangno ka magkama-in karonongan boy intorò koyna simpri komo ya pamamaraan no pangno ka magkama-in kahampatan. ¹²No ma-in kan karonongan ay agka mibatol no hika ay ampowako, boy agka mipalokmà no hika ay ampowayo. ¹³Pangoligtanan mon mahampat ya natotowan mo. Hay pinag-aralan mo ay agmo pa-olayan ta habayto ay importanti ha biyay mo. ¹⁴Agka mako ha anlakwen nin tawtawoy mangala-et boy agka manowad ha gawgawà la. ¹⁵Agmo gaw-en bayto ya ombayro! Pakarayò ka ha kala-etan ta isigi moy panggawà mon kahampatan. ¹⁶Hay tawtawoy mangala-et ay ahè makakatoloy anggan aghila makagawà nin kala-etan, boy aghila pa-inawa anggan aghila makagawà nin ikakhit nin kanayon. ¹⁷Kala-etan ya kowinta pamamangan la boy kabayaniyan ya kowinta inomen la.

¹⁸Hay ampagdanan nin tawtawoy mangahampat ay emen kahawang hilà allo ya kapanhohomawang no bayombokah. ¹⁹Hay ampagdanan balè nin tawtawoy mangala-et ay emen kareglem deem. Ampibatol hila ta agla angkakit ya ampibatolan la.

Pi-awengen moy pagdanan mo

²⁰Anak koy lalaki, leng-en mo boy intindiyan ya anhalita-en ko. ²¹Agmo pa-olayan nin ma-alih ha ihip mo, no alwan itanem mo ha nakem mo. ²²Habayti ya ombayri ya tawtorò ay ampakab-in biyay boy kalighawan ha hinoman ya ampaka-intindi. ²³Dipenen moy nakem mo boy panggingihip mo ta habayti ya ampangibatan nin kaganawan ha biyay mo. ²⁴Atapan mon maghalità nin kabongkohan, boy agka magtotol nin ayin kaptegan. ²⁵Ipirmi moy nakem mo ha kahampatan nin bilang ha tawoy kowinta ampowako ya alwan mamalingawlingaw. ²⁶Pi-awengen mon mahampat ya ampagdanan mo. Ha ombayro, hika ay ampakasigoro ha pamomowako mo. ²⁷Atapan mon makilamo ha tawtawoy ampanggawà kala-etan, ta manggawà kan kahampatan.

Atapan ya babayi ya mamakilalaki

5 ¹Anak koy lalaki, leng-en moy tawtorò ko komo ya hay anggamiten ko ay karonongan boy panggingintindi. ²Ha ombayro ay matoto kan mag-in mahampat boy ha paghahalità mo ay matanda-an ya ma-in kan tinandà. ³No leng-en mo ko ay ayin makatoksò komo. Maski hay alek nin pota ay emen katam-in polot boy hay pag-i-ilgo na ay ampaka-ingganyo, ⁴pangayari nin kaganawan ay osigen ka nin konsinsya mo nin bilang kan ampangan mapa-it boy emen kan tinoyhok nin matarem ya hondang ya mitaligmang ya tarem. ⁵Hay ombayroy babayi ay mipalako ha kamatyan boy ampagpalako ha dogal nin nikati, ⁶ta pina-alilihan nay daan nin magpalako ha biyay ya ayin anggawan; kayà hay ampagdanan na ay tiko-tikò ya agmo tandà no ayri ya pipalakwan na.

⁷Hapa-eg, aw-anak koy lalaki, leng-en moyo ko boy agmoyo liwawan ya anhalita-en ko. ⁸Balang miha komoyo ay pakarayò ha ombayroy babayi! Agka pakarani ha bali na, ⁹ta no matoksò ka, hay karangalan mo ay ma-alih komo ta mipalako ha kanayon, boy patyen ka nin tawtawoy ayin ingangalo. ¹⁰Hay kayamanan mo ay kowen nin dawdayowan boy hay pinagpagalan mo ay kanayon ya makinabang. ¹¹Ha bandan hoyot, no marani kaynan mati ay mi-a-anito ka, ta hika ay ombeng anggan mag-in kan kakatatkatat boy kabobot-o, gawà nin masakit ya nakwa mo ha pagkatoksò mo. ¹²Banà bayro ay ombayri ya halita-en mo, “Antà agko napatorò boy antà agko nanlengè ha wawwawali kongko? ¹³Agko nanlengè ha nipanorò kongko boy agko hila inintindi. ¹⁴Kayà hapa-eg ay anti ko bayrin ka-i-ingalo boy ampipareng-ey ha arapan nin nititipon ya tawtawo.”

¹⁵Anak koy lalaki, hay dapat mon gaw-en ay pakatapat ka ha ahawa mo boy hiyan bongat ya labiyen mo. ¹⁶Agka mamabayi boy agka mag-intris ha kanayon ya babayi. ¹⁷Hay mahampat ya anggaw-en moyon mita-ahawa ay agmo alihan alagà ha pamako mo ha kanayon ya bawbabayi. ¹⁸Pakaliga ka ha babayi ya pinakahalan mo ta anti kona ya kaligawan mo. ¹⁹Hiya ay maganda boy malikhin manige-tigè nin bilang ha oyha. Ha pangangarinyo mo kona ay mag-in kan kontinto emen ka lomiga ha panlalabi na. ²⁰Anak ko, antà ma-ibeg ka ha babayi ya pota, boy antà labay mo et ya kawkarinyo nin kanayon ya babayi? ²¹Kaganawan anggaw-en nin tawo ay angkakit nin Pangino-on ta ambantayan na ya maski ayri ya mako. ²²Hay kawkasalanan nin mala-et ya tawo ay habaytoy mangiparakep kona. No narakep yayna ay mahe-el yayna ha kawkasalanan na. ²³Hiya ay mati ta ayin yan pagpependan ha sarili na. Kamatyan ya lakwen na nin banà ha katangahan na.

Hari-hari ya wawali

6 ¹Anak koy lalaki, no ginarrantyawan moy kapara mo ha otang na ²ay sarili mon halità ya nakapiparakep komo. ³Hapa-eg, anak ko,

no ombayroy nangyari komo ay anti ka ha hilong kapangyariyan nin hatoy ginarentyawan mo. Emen ka makalibri ay ombayri ya gaw-en mo: manandali kan mako kona ta makitotol kan ilibri na ka. ⁴Agka matoloy o mamitiglep anggan agmo magawà. ⁵Pa-alilihan moy pinakadakpan komo nin bilang ha pama-alilih nin oyha ha mangangaho boy bilang ha pama-alilih nin manokmanok ha ampanilò kona.

⁶Hikay tawo ya matamlad, emen ka domonong ay pag-aralan moy pamamaraan nin aw-ayà. ⁷Maski ayin ampamo-on ya ampagmanda konla, ⁸peleg ka-ingitan ay ampagsikap hilan manipon pamamangan ya pangabagat la. ⁹Piro hikay tawo ya matamlad, anggan makano kaboyot ya pangatoloy mo, boy makano ka mibangon ha pamimirà mo? ¹⁰Tombay baytoy matamlad, ya wana, “Amò tanay pangatoloy ko boy pamitiglep ko.” ¹¹Piro ha pangangatoloy na ay ka-irapan ya biglà lomateng kona nin bilang ha mananakaw ya naka-armas nin manakaw.

¹²Hay mala-et boy ayin kowintan tawo ay antomalà nin magtoto kabongkokan. ¹³Hay mata na, bitih, boy gamet ay anggamiten nan pagsinyas na emen ya makaloko, ¹⁴ta pirmin kala-etan ya anti ha nakem na boy kagolowan ya anggaw-en na. ¹⁵Banà bayri ha gawgawà na ay ma-in biglà lomateng kona ya alwan maganday pangyayari. Hiya ay ahè malibri boy ayin anan rimidyo kona.

¹⁶Ma-in anem ya bagay ya angka-inakitan nin Pangino-on; ah! Alwa kalì anem no alwan pitoy bagay ya ampamahangan na. ¹⁷Habaytoy pitoy bagay ay ombayri: mapagmatag-ay ha kapara, mabongkok, mapamati nin tawoy ayin kasalanan, ¹⁸pirmin ampagplanon mala-et, maparan manggawà kala-etan, ¹⁹manistigos nin kabongkokan, boy mami-a-away.

Atapan ya babayi ya mamakilalaki

²⁰Anak koy lalaki, honolen mo boy agmo liwawan ya an-ipanogò komo nin mawmato-antawo mo. ²¹Itanem mo ha nakem mo boy gaw-en mo nin emen ha kolinta, ²²ta habayto ya mangitoto komo ha pantomalà mo. Ahè ma-alih komo maski angkatoloy ka, boy ha pamimata mo ay mag-in wawali komo. ²³Hatoy tawtorò nin mawmato-antawo mo ay emen hilag ya ampambin hawang komo, boy hay disiplin la ay makapitoto komo ha kahampatan. ²⁴Habayto et ya mangi-atap komo ha babayi ya mala-et boy ha mangalahap ya hawhalità nay pangingganyo komo. ²⁵Agka mag-intris ha ganda na boy agka ma-ibeg ha tegteg na. ²⁶Hay babayi ya pota ay angka-arì bayaran nin emen bongat ha alagà nin tinapay, piro hay pamabayi ay ampangibatan nin hay manga-alagà ya bagay ha biyay nin lalaki ay ma-alih.

²⁷Warì ahè mapo-olan ya dolo nin mihay lalaki no hay pantan nan bawbayah ay ilaret na ha nebneb na? ²⁸Ahè warì mapilah ya bitih na no mowako ya ha bawbayah? ²⁹Ombayro kapiligro ya mamabayi nin ahawa

nin ma-in ahawa. Hinoman ya manggawà nin ombayro ay ahè ma-arì nin agya parosawan. ³⁰Ma-arì mapatawad ya nanakaw nin pamamangan no hay bara-nan nin panakaw na nin habayto ay mabitol ya. ³¹Piro no narakep ya ay dapat nan i-orong nin kapitoy bisis baytoy tinakaw na. Kayà kaganawan nin ma-in kona ay ma-arì nan ma-obon igwà. ³²Hay ampamabayi ay tengah ta anhira-en nan bongat ya sarili na. ³³Ma-alih ya dangal na, bogbogen ya, boy hay tawtwo ay agana magrispito kona. ³⁴Hay pangimon ay ampakapapahang. Ahè ma-anggawan ya pahang nin ahawa nin nakilalaki boy ayin anggay pangganti na. ³⁵Ayin maka-alih nin pahang na maski bayaran ya boy maski anya et ya irigalo kona.

7 ¹Anak koy lalaki, honolen moy anhalita-en ko komo. Etpanan mo bayti emen agmo maliwawan. ²Honolen moy anhalita-en ko emen homampat ya biyay mo. Paka-atap ka ha panhohomonol mo ha tawtorò ko nin bilang pangi-atap mo nin mata mo. ³Pangoligtanan moy tawtorò ko boy itanem mo ha nakem mo. ⁴Hay karonongan ay itoring mo nin bilang ha patel moy babayi, boy hay pangingintindi ay itowad mo nin bilang ha maheney amigo mo.

Hay babayi ya mala-et ya ogali

⁵No pangoligtanan moy karonongan ay matoto kan mag-atap ha babayi ya mala-et boy agka ma-ingganyo nin hawhalità nay mangalahap. ⁶Minghan, hiko ay ampanamolaw ha dorwangan nin bali ko. ⁷Ma-in akon nakit ya aw-anakabayo ya hay miha konla ay nalili-o ko ya ayin tinandà. ⁸Hiya ay ampowako ha kalsara ya marani ha kanto nin ampa-iriyon nin babayi ya pota. ⁹Hin habayto ay ampi-ayoy mahawang boy mareglen ta anyomabi ana.

¹⁰Hapa-eg, ma-in babayi ya napakarani kona ya hay holot ay bilang holot nin babayin pota boy poro panloloko ya annakemen na. ¹¹Hiya ay malablab, ayin kareng-eyan, boy ahè ampagpirmi ha pamamali. ¹²Amò papa-inghan ay anti ya ha kalsara; totongna, anti ya ha plasa; amò papa-inghan ana et ay anti ya ha kanto ta ampingabang nin maloko na.

¹³Hapa-eg hatoy anakabayoy ayin tinandà ay na-anti na. Hinagep na ya biha na inalekan, boy pinakategteg na ya ta hinalità na kona, ya wana, ¹⁴“Hapa-eg allo ay tinopad koy pangakò ko boy ma-in akon inhandà ya pamamangan; ¹⁵kayà anti ko bayrin ampanikap komo. Mahampat ta nakit kata. ¹⁶Inapinan koy pamira-an ko nin makodpaw ya doloy di kolor ya ibat ha Ihipto. ¹⁷Pinabangohan ko et nin ma-alagà ya pabangoh ya an-ingaten mira, alowi, boy kanila. ¹⁸Kayà mako kaynari ta magpakaliga ta anggan bayombokah. ¹⁹Hay ahawa ko ay ayin bayri ha bali ta marayò ya tinalà na. ²⁰Nagbawon yan malakè ya kowalta ta agya morong anggan ahè magkabilogan ya bowan.”

²¹Hapa-eg, ha kagalingan nan mag-ilgo ay nagaygay na baytoy anakabayo nin hawhalità nay mangalahap. ²²Antimano, hiya ay

hinomono kona nin bilang ha toroy bakà ya gitan patyen, o bilang ha oyha ya an-omarap ha kamatyan ²³ta hay yawò ay nakapatoyò ha posò na. Emen ya et ha manokmanok ya ampaggalako ha hilò ya agna tandà ya hay biyay na ay ampamiligro. ²⁴Kayà aw-anak koy lalaki, leng-en moyoy anhalita-en ko boy honolen moyo. ²⁵Agmoyo ipakilalakoy nakem moyo ha ombayroy babayi. Agkawo makilalako kona. ²⁶Hiya ay nanirà nin malakè ya lalaki boy agana mabilang ya nati nin banà kona. ²⁷Hay bali na ay emen ha dogal nin nikati; kayà no lakwen moyo ay emen kawon ampako ha kamatyan moyo.

Hay tongkol ha karonongan

8 ¹Leng-en moyo! Agmoyo nayì angkalengè ya tongkol ha karonongan ya ampangibat ha Diyos ya kowinta ampangingat komoyo, boy tongkol ha pangintangintindi ya kowinta ampambolyaw komoyo?

²Hay karonongan ay kowinta ampireng ha matag-ay ya dogal ha danin daan, ha kawkanton daan,

³boy ha pawpolta nin palako ha siyodad ya ampangibolyaw nin ombayri:

⁴“Hikawoy tawtawo ha babon lotà, balang miha komoyo ay an-ingaten ko.

⁵Hikawoy alwa et nin matodtod, magpakatodtod kawo. Hikawoy tawtangah, magnakem kawo.

⁶Leng-en moyoy hawhalità koy mangahampat; kaganawan halita-en ko komoyo ay tamà.

⁷Hay anhalita-en ko ay kaptegan; hay kabongkokan ay angka-inakitan ko.

⁸Kaganawan anhalita-en ko ay kaptegan; agko ampahalità nin kalawakaw o kabongkokan.

⁹Ha tawoy ma-in pangintangintindi, habaytoy hinalità ko ay malinaw para kona, boy matoyong para ha ma-in tinandà.

¹⁰Tanggapen moy tawtorò ko boy tinandà kisa magsikap kan manikap nin pilak boy taganas gintò.

¹¹“Hiko ya karonongan ay mas mahampat kisa ha aw-alahas, boy ha kaganawan angka-ibegan mo ay ayin ma-ipariho ha karonongan ya ayin kanayon no alwan hiko.

¹²Hiko ya karonongan ay ampambin pangintangintindi, boy ma-in akon tinandà nin mangintangintindi.

¹³Hay anggomalang ha Pangino-on ay angka-inakit ha kala-etan. Hiko man ay angka-inakit ha mapagmatag-ay, mahambog, mala-et ya gawgawà, boy ha kawkabongkokan.

¹⁴Hiko ya karonongan ay makapagwawali nin mahampat ta ma-in akon pangintangintindi boy kakhawan.

15 Banà kongko, hay aw-arì ay angkagawà lay pamomo-on la, boy hay ampipamo-on ay ampakagawà nin tamà ya pawpanogò.

16 Ha tambay ko, hay ampipamo-on ha babon lotà ay matoyong ya pamomo-on.

17 Anlabiyen koy ampipanlabi kongko, boy matotowan ako nin ampipagsikap manoto kongko.

18 Hay kayamanan, karangalan, boy ka-inomayan ay hikoy makab-i.

19 Hay makwa moyo kongko ay igit et ha pinakama-alagà ya poroy gintò boy poroy pilak.

20 Hay mananggap kongko ay ampamiyay nin ma-in kahampatan, boy anhomonol ha katoynongan.

21 Hay ampipanlabi kongko ay ambiyan kon kayamanan, boy hay bali la ay ampon-en kon kawkamama-in ya manga-alagà.

22 “Biha pinalsa nin Diyos ya kaganawan, hiko ya karonongan ay antina kona.

23 Hin ka-ona-onawan pana-on, ayin et ya babon lotà, hiko ay hikoyna.

24 Hiko ay hikoyna hin ayin et dagat boy ayin et hawhobol ya anlowahan lanom.

25 Biha na-ikolokar ya bawbakil boy bawbakilbakil, hiko ay hikoyna.

26 Hiko simpri ay hikoyna biha ginawà nin Diyos ya babon lotà, lawlawak, o maski anyay klasin lotà.

27 Anti ko kona hin ginawà nin Diyos ya langit boy pi-anggawan nin langit boy lotà,

28 hin inggawà nin Diyos ya leem ha langit kateng hawhobol ha dagat,

29 hin minandawan nay dagat nin ahè lomampas ha inggawà nay pi-anggawan, boy hin inggawà nay pampatibay nin lotà.

30 Hiko ay anti ha dani nin Diyos nin bilang mihay arkitikto. Allo-allo, hiko ya ampangibatan nin kaligawan na, boy hay towà ko ta anti ko kona.

31 An-ikaliga koy babon lotà ya ampa-iriyen nin tawtawo, boy angkatowà ako konla.

32 “Hapa-eg, aw-anak koy lalaki, leng-en moyo ko. Makalmà ya tawtawoy anhomonol kongko.

33 Leng-en moyo boy pa-alaga-an ya an-itorò komoyo. Magpakatalino kawo.

34 Makalmà ya tawoy ampanlengè kongko boy allo-allon anti ha poltan bali ko nin ampanganti kongko.

35 Hinoman ya tawoy makatoto kongko ay magkama-in biyay ya ayin anggawan boy mangonsowilo kona ya Pangino-on.

36 Balè hinoman ya tawoy ahè makatoto kongko ay ampakakhitan nay sarili na. Hinoman ya ampag-inakit kongko ay kamatyan ya antikapen na.”

Karonongan boy katangahan

9 ¹Hay karonongan ay kowinta nanggawà bali na ya ma-in pitoy tarek. ²Hiya ay nagpati nin aw-ayop ya ihandà na boy nanimpla yan alak biha na inggawà ha babon lamisa. ³Hapa-eg, nangihogò yan aw-alilà nay babayi nin mako ha mangatag-ay ya dogal ha banowa ta ombayri ya an-ipabolyaw na konla: ⁴“Mako kawo bayri, tawtawoy ayin tinandà.” Ha tawtawo itaman ya tangah ay ombayri ya hinalità nin karonongan: ⁵“Mako kawo bayri ta kanen moyo bayti ya inhandà ko boy inomen moyo bayti ya alak ya tinimpla ko. ⁶Mog-alih kawo ha tawtawoy ayin tinandà emen lomawig ya biyay moyo. Mamiyay kawo nin ma-in pangiangintindi.”

⁷No korihiren moy tawo ya mapanoya-toyà ay insoltowen na kan bongat. No ha-aren moy mala-et ya tawo ay makhitan kan bongat. ⁸Agka mangorihir nin tawoy mapanoya-toyà ta pag-inakitan na ka, piro no hay korihiren mo ay tawoy maronong, hika ay labiyen na. ⁹No toro-an moy maronong ya tawo ay lalò yan domonong. Anyaman ya halita-en mo ha tawoy mahampat ay lalò mapahanan ya pangiangintindi na.

¹⁰No labay mon mag-in maronong ay igalang moy Pangino-on. Magkama-in ka nin pangiangintindi no bomalay ka ha Diyos ya ayin kapintasan. ¹¹No anti komo ya karonongan ay lomawig ya biyay mo. ¹²Ayin kanayon ya makinabang no alwan hika no anti komo ya karonongan, balè no tanggi-an mo bayti ay anti komoy kalogiyen.

¹³Hay ka-alimbawa-an nin katangahan ay ayin imbalag ha babayi ya mala-ab, ayin tinandà, boy ayin kareng-eyan. ¹⁴Hiya ay ampiknò ha poltan bali na, o ha aw-ikno-an ya anti ha matag-ay ya dogal ha banowa, ¹⁵ta hay tawtawoy ma-in lalakwen ya ampikalibah bayro ay an-ingaten na, ya wana, ¹⁶“Magdaan kawo bayri ya aw-ayin tinandà!” Ha tawoy tangah itaman ay ombayri ya anhalita-en na: ¹⁷“Hay lanom ya tinakaw ay malahap boy hay tinapay ya tinakaw ay ma-alinamnam.” ¹⁸Hay tawtawoy angka-ingganyo nin mako ha bali nin habaytoy babayi ay agla tandà ya hay risolta nin pamako la bayro ay kamatyan nin bilang ombayro ha nika-onan nako bayro.

Kawkahalita-an ni Ari Solomon

10 ¹Habayti et ya kawkahalita-an ni Solomon: hay maronong ya anak ay ampakab-in kaligawan ha mawmato-antawo na, piro hay anak ya tangah ay kalele-an ya an-igwà na konla.

²Hay kamama-in ya nakwa ha mala-et ya pamamaraan ay ahè pakinabangan, piro hay katapatan ay makapilibri nin biyay.

³Ahè payagan nin Pangino-on nin mabitlan ya mangahampat ya tawtawo, boy hay anhangaren nin mangala-et ya tawtawo ay agna ampayagan.

⁴Hay tawoy matamlad ay ampag-irap, piro hay mahipeg ay anyomaman.

⁵Hay maronong ay ampanipon alawah no pana-on pangalawah, piro hay tawoy kapangakatoloy no pana-on pangalawah ay ampipareng-ey.

⁶Hay mahampat ya tawo ay ampananggap kahampatan. Hay mala-et ya tawo, ha kagalingan nan maghalità ay angkapaghakban nay kala-etan na.

⁷Hay pamamanemtem ha tawtawoy mangahampat ay ampambin kaligawan, balè hay ngalan nin tawtawoy mangala-et ay angkasorawan.

⁸Hay tawoy maronong ay anhomonol ha maganday wawali, piro hay tawoy ampaghalià nin kalokowan ay sarili na ya anhira-en na.

⁹Hay tawoy tapat ay ampakasigoron ma-in kalibriyan, piro hay tawoy alwan tapat ay angkarakep.

¹⁰Hay tawoy ampaki-ayon ha ampagkasalanan ay ampanggawà kagolowan, piro hay tawoy makhaw ya nakem manita ay ampambin katinekan.

¹¹Hay hawhalità ya anhalita-en nin mahampat ya tawo ay emen hobol ya ampambin biyay, piro hay mala-et ya tawo, ha kagalingan nan maghalità ay angkapaghakban nay kala-etan na.

¹²Hay an-ibonga nin inakit ay kagolowan, piro hay ampanlabi ay ahè ampangasikaso nin kamali-an.

¹³Hay tawoy ampaka-intindi ay ampaghalià nin ma-in karonongan, piro hay tawoy tangah ay angkaparosawan.

¹⁴Hay tawtawoy mangaronong ay ampanganti nin tamà ya pana-on nin ibalità la ya tinandà la, piro hay anhalita-en nin tawoy tangah ay ampakahirà ta agna ampi-awengen ya anhalita-en na.

¹⁵Hay protiksiyon nin mangayaman ay kawkamama-in la; hay ampakahirà ha manga-irap ay ka-irapan la. ¹⁶Hay primyo nin mahampat ya tawo ay biyay ya ayin anggawan, piro hay tawoy mala-et ay lalò ana ingat ampanggawà kasalanan.

¹⁷Hay tawoy ampanlengè ha an-isita kona ay lomawig ya biyay, piro hay tawoy ahè ampangamin nin hiya ay nagkamali ay mitawon.

¹⁸Hay tawoy ampangitagò nin inakit ay mabongkok, boy hay tawoy madaldal ay tangah.

¹⁹Hay tawoy masalità ay ampakapagkasalanan. Hay tawoy maronong ay alwan matlek.

²⁰Hay hawhalità nin mahampat ya tawo ay ampa-alaga-an nin emen ha poroy pilak, piro hay pangingihip nin mala-et ya tawo ay ayin alagà.

²¹Hay hawhalità nin mahampat ya tawo ay pakinabangan nin malakè ya tawo, piro hay tangah ay angkati banà ha kakolongan ha pangingintindi.

²²Hay tawo ay anyomaman ha kahampatan nin Pangino-on, alwan ha paghakit nan magtrabaho.

²³Hay tawoy tengah ay angkatowà ha panggawà nan kala-etan, piro hay tawoy ampaka-intindi ay an-ikatowà nay karonongan na.

²⁴Hay angkalimowan nin mala-et ya tawo ay mangyari kona, piro hay mahampat ya tawo ay matanggap nay anhangaren na.

²⁵Hay tawoy mala-et, no ma-in anlomateng kona ya emen ha bagyo ay kowinta ampi-alipad, piro hay tawoy mahampat ay alwan ombayro ta maski anyay anlomateng kona ay matibay ya nin emen ha nakapondasyon ya bali.

²⁶Agka mangwan matamlad ya tawo ya patrabahowen mo nin para komo ta masora kan bongat nin bilang ha ngipen mo ya nangilah nin hokà boy bilang ha mata mo ya angka-ahokan.

²⁷Igalang moy Pangino-on emen bomoyot ya biyay mo. Hay mala-et ya tawo ay angkati nin ayin ha oras.

²⁸Hay an-asawan nin mangahampat ya tawtawo ay makab-i konla nin kaligawan, piro hay an-asawan nin mangala-et ya tawtawo ay ahè lomateng konla.

²⁹Hay tawtawoy ayin kasalanan ay an-i-atap nin Pangino-on, piro hay ampipanggawà kala-etan ay ampa-anggawan na.

³⁰Hay tawtawoy ma-in kahampatan ay ampakasigoron ma-in pagpirmiyan, piro hay tawtawoy mangala-et ay ayin kinapirmiyan.

³¹Hay tawtawoy mangahampat ay ampaghalità nin ma-in karonongan, piro hay tawtawoy mangala-et ay ampa-anggawan ha paghalità lan kala-etan.

³²Tandà nin tawtawoy ma-in kahampatan no anyay halita-en la ya makapakonsowilo nin kapara lan tawo, piro hay anhalita-en nin tawtawoy mangala-et ay ampakakhit nakem nin kapara lan tawo.

11 ¹Angka-inakitan nin Pangino-on ya tawoy ampanggamit nin titimbangan ya ma-in ha-ol, piro angkatowà ya ha tawoy tapat ya ampanggamit nin titimbangan ya tamà.

²Hay tawoy mapagmatag-ay ay ampipareng-ey, piro hay tawoy mapagmaka-aypà ay ma-in karonongan.

³Katapatan ya ampangitoto ha tawoy ma-in kahampatan, piro hay tawoy ahè mapahimala-an, hay ampakahirà kona ay alwa yan tapat.

⁴Hay kayamanan mo ay ayin magawà no lomateng anay allon kamatyan mo, piro hay katapatan ay ampakapipa-alilih ha kadisgrasyawan.

⁵Hay katapatan ay ampakapa-inomay ha biyay nin mahampat ya tawo, piro hay tawoy mala-et ay angkahirà nin sarili nan kala-etan.

⁶Hay kahampatan ay ampakapilibri nin tawoy tapat, piro hay tawoy ahè mapahimala-an ay angkahagep ha kahiba-an.

⁷Pangati nin mala-et ya tawo, kateng an-asawan na ay ma-anggawan, boy hay an-asawan nay kayamanan bayri ha babon lotà ay ayin.

⁸Hay mahampat ya tawo ay an-i-atap ha kagolowan; kayà mala-et ya tawo tana ya anlatngan nin kagolowan.

⁹Hay tawo ay angkahirà banà ha kala-etan paghahalità nin tawoy ayin katetpel ha Diyos, piro hay karonongan nin mahampat ya tawo ay ampakapilibri.

¹⁰Hay tawtawo ha siyodad ay ampipagtowà no an-omasinso ya tawtawoy mangahampat, piro ampibobo-angaw hilan magligaliga ha pagkamati nin tawtawoy mangala-et.

¹¹Ha gawà nin tawtawoy mangahampat ay an-omasinso ya siyodad, piro hay siyodad ay angkahirà nin hawhalità nin mangala-et ya tawtawo.

¹²Hay tawoy kolang ha tinandà ay ampanyamo-yamò nin kaparan tawo, piro hay tawoy ma-in panggingintindi ay alwan matlek.

¹³Hay tawoy madaldal ay ahè masakritowan, piro hay tawoy mapahimala-an ay angkapagkampiyanawan.

¹⁴Hay tawtawo ha mihay nasyon ay angkatalo no ayin ampangitoto, piro no malakè ya ampagwawali ay sigoradon manalo.

¹⁵Hay tawoy ampagpangakò nin mamayad otang nin agna kabalay ay paghehean na; kayà hay mahampat ay ahè mangakò ha ombayroy tawo.

¹⁶Hay mateptep ya babayi ay an-igalang, piro hay babayi ya ahè ampagpa-alagà ha sarili ay ahè an-igalang. Hay tawoy matamlad ay ahè magkama-in kowalta, piro hay mahipeg ay magkama-in kayamanan.

¹⁷Hay tawoy ma-ingangalowen ay ampanggawà ikahampat nin sarili na, piro hay tawoy mahiblet ay anhira-en nay sarili na.

¹⁸Hay mala-et ya tawo ay ayin angkapakinabang, piro hay ampanggawà kahampatan ay sigoradon ma-in primyo.

¹⁹Hay tawoy ampanggawà kahampatan ay ampagkama-in nin mahampat ya pamimiyay, piro hay tawoy ansomigin manggawà kala-etan ay ampanikap kamatyan.

²⁰Hay tawtawoy ma-in mala-et ya kanakeman ay angka-inakitan nin Pangino-on, piro ampangonsowilowan na ya tawtawoy ampanggawà kahampatan.

²¹Hay mangala-et ya tawtawo ay sigoradon parosawan nin Pangino-on, piro hay mangahampat ya tawtawo ay malibri.

²²Hay maganday babayi ya ayin mahampat ya gawà ay emen hinghing ya gintò ya anti ha ngohò nin baboy.

²³Hay an-apehen nin mangahampat ya tawtawo ay kahampatan, piro hay mangala-et ya tawtawo, hay ma-antì la ay kaparosawan.

²⁴Hay tawoy mabibi-iyen ay lalò ampagkama-in, piro hay tawoy ahè labay mambi nin dapat nan igwà ay lalò angka-ayinan.

²⁵Hay tawoy mabibi-iyen ay ampomalindaway ya biyay. Manambay ka ha kanayon emen la ka tambayan.

²⁶Hay tawoy maglalakò boyah ay angkasorawan nin tawtawo no hay boyah na ay an-itagò na ta an-i-antì nan tomag-ay ya prisyo, piro ampориyen lay tawo ya ampaglakò ha pana-on nin panganga-ilangan la.

²⁷Hinoman ya ampaghanged nin kahampatan ay ampakapakonsowilo, piro hinoman ya ampanikap kagolowan ay habayto ya makit na.

²⁸Hay tawoy ampahimalà ha kayamanan na ay ayin imbalag ha bolong kayo ya no ka-ingitan ay angkalagah, piro hay mangahampat ya tawtawo ay ayin imbalag ha bolong kayo ya lalò anlomaboyong no abagat.

²⁹Hay tawoy ampambin kagolowan ha pamilya na, ha bandan hoyot ay ayin malateng kona. Hay tawoy tengah ay mag-in alilà nin maronong.

³⁰Kaligawan ya an-igwà ha biyay nin tawoy ma-in kahampatan, boy hay ampangipakarani nin tawo ha Diyos ay maronong.

³¹No pangno primyowan nin Diyos ya mangahampat ya tawtawo bayri ha babon lotà ay ombayro na itaman parosawan ya tawtawoy mangala-et boy mawmakasalan.

12 ¹Hay tawoy labay magkama-in tinandà ay ampananggap sisita no ampagkamali ya. Katangahan nin tawo ya ahè labay pasita.

²Hay tawoy mahampat ay ampangonsowilowan nin Pangino-on, piro hay tawoy ampagplanon kala-etan ay anhosgawan na.

³Hay gawgawà nin mala-et ya tawo ay ahè manatili, piro hay mangahampat ya tawtawo, maski anyay mangyari ay ampanatilin matibay.

⁴Hay mahampat ya ahaway babayi ay karangan boy kaligawan nin ahawa na, piro no hay ahaway babayi ay ampangipareng-ey nin ahawa ay emen ya ha masakit ya ahè matambal ya ampanirà bot-o nin ahawa na.

⁵Hay tapat ya tawtawo ay anggomawà kahampatan ha kapara la, piro hay mangala-et ya tawtawo ay labay bongat manloko nin kapara la.

⁶Hay hawhalità nin mangala-et ya tawtawo ay kowinta ampakamati ta ampakahirà nin kapara banà ha bawbarà lay alwan peteg, piro hay hawhalità nin mangahampat ya tawtawo ay ampakapilibri nin kapara.

⁷Hay mangala-et ya tawtawo ay angka-apò nin ayin na-i-alalak, piro hay lipi nin mangahampat ya tawtawo ay ayin anggawan ya pangalalak.

⁸Hay tawoy maronong ay amporyen, piro hay tawoy tengah ay anyamo-yamo-en.

⁹Mas mahampat ya tawoy ma-aypà ya kapapa-hal ya ampagsikap magtrabaho nin para ha kabiyayen na kisa magmamayaman ya ayin ma-ekan.

¹⁰Hay tawoy mahampat ay an-asiwa-en nan mahampat ya aw-ayop na, piro hay tawtawoy mangala-et ay mabagsit ha aw-ayop la.

¹¹Hay mamaliyan ya ampagmalasakit magtrabaho ay ampagkama-in sapat ya pamamangan, piro hay anggomawà nin ayin kapararakan ay tengah.

¹²Hay labaylabay nin mangala-et ya tawtawo ay manggawà nin bawbagay ya mangala-et maski tandà la ya habayto ay makahirà

konla, piro hay tawtawoy mangahampat ay ampanatilin matibay ha kahampatan.

¹³Hay tawoy mala-et ay angkahagep ha sarili nan paghahalità, piro hay mahampat ya tawo ay angka-i-atap nay sarili na ha kagolowan.

¹⁴Hay pambin primyo ha tawo ay kompormi ha anhalita-en na boy ha anggaw-en na; tanggapen nay nararapat ya para kona.

¹⁵Ha asa nin tawoy tengah ay tamà ya kaganawan anggaw-en na, piro hay tawtawoy mangaronong ay ampanlengè ha wawwawali.

¹⁶Hay tawoy tengah ay tampol ampamakit nin pahang, piro hay tawoy matalino ay pinagka-ayin nay aw-insolto kona.

¹⁷Hay tawoy ampagtotol nin kaptegan ay ampangipakit kahampatan, piro hay tawoy ampagbongkok ay alwan mahampat ya an-ipakit na.

¹⁸Ma-in tawtawo ya makhit maghalità nin bilang ha hondang ya no makahogat ay malalè. Hay hawhalità nin tawtawoy mangaronong ay ampakapakahampat nin bilang ha tambal.

¹⁹Hay kabongkokan ay ma-in anggawan, piro hay kaptegan ay manatili nin ayin angga.

²⁰Hay anti ha nakem nin tawtawoy ampagplano nin manggawà kala-etan ay panloloko, piro hay tawtawoy anggomawà nin para ikatinek ay ma-in kaligawan.

²¹Ayin mala-et ya mangyari ha tawtawoy mangahampat, piro hay tawtawoy mangala-et ay ayin tegen ya kagolowan.

²²Hay Pangino-on ay ampag-inakit ha tawtawoy mangabongkok, piro ampangonsowilowan na ya tawtawoy mapteg.

²³Ahè an-ipagmalhay nin tawoy maronong ya tinandà na, piro hay tawoy tengah ay an-ipagmalhay nay katangahan na.

²⁴Hay tawoy masikap ha trabaho ay ampag-in mihay mama-alà, piro hay tawoy matamlad ay ahè ampi-asinso no alwan pirmin ampatabahowen nin mabyat.

²⁵Hay tawoy pirmin angkahlak ay alwan maliga, piro hay mahampat ya hawhalità ay ampakapakhaw nakem na.

²⁶Hay tawoy mahampat ay ampangitoto nin kapara nan tawo, piro hay tawoy mala-et ay ampitawon ha kala-etan na.

²⁷Ahè angkakwa nin matamlad ya tawo ya anhangaren na, piro hay mahipeg ya tawo ay ampagkama-in maganday kakalma-an.

²⁸Hay tawoy ma-in kahampatan ay ampagkama-in mahampat ya pamimiyay, piro hay kamali-an ay ampakapipalako nin tawo ha kamatyan.

13 ¹Hay anak ya maronong ay ampanlengè ha tawtorò nin tatay na, piro hay anak ya mapagmalhay ay ahè ampanlengè ha pawpanana-ad kona.

²Hay mahampat ya tawo ay ampagkama-in nin primyo ha kawkahampatan ya anhalita-en na, piro hay tawoy pirmin mala-et ya kahippan ay parosawan banà ha kala-etan nin pagnanakem na.

³Hay tawoy mapi-aweng ha paghahalità ay angka-i-atap nay sarili na, piro hay tawoy ayin pi-aweng maghalità ay anhira-en nay sarili na.

⁴Maski pangnoy paghangad nin matamlad ya tawo nin anyaman ya bagay ya labay na ay talagan agna makwa. Hay masikap magtrabaho ay makwa nay anyaman ya bagay ya labay na.

⁵Hay mangahampat ya tawtawo ay angka-inakit ha kabongkokan, piro hay gawgawà nin mangala-et ya tawtawo ay kawkala-etan boy kawkakareng-eyan.

⁶Hay gawgawà ya mahampat ay ampakapi-atap nin tawoy tapat, piro hay ampakahirà nin tawoy makasalanan ay kala-etan.

⁷Ma-in tawoy ampagpanggap mayaman, piro ayin yan maski anyaman. Ma-in itaman tawoy ampagpanggap nin hiya ay ma-irap, piro hiya ay masyadon mayaman.

⁸Hay tawoy mayaman ay ma-arì nan pambeh nin biyay na ya kayamanan na ha tawtawoy ampagplanon mamati kona, piro hay tawoy ma-irap ay ayin angkahalakan ya ombayro.

⁹Hay tawtawoy mangahampat ay emen ha hawang ya masyadoy kahawangan, piro hay tawtawoy mangala-et ay emen ha kingki ya malaga maparè.

¹⁰Ayin angkapakinabang ya tawoy mapagmalhay no alwan kagolowan, piro hay ampanlengè ha wawwawali ay ampagkama-in karonongan.

¹¹Hay kayamanan ya nakwa ha maparahan boy ahè pinaghayngetan ay tampol angka-alih ta ahè ampa-alaga-an, piro hay kayamanan ya nakwan amo-amò boy pinagpagalan ay lalò kapampopomahan.

¹²No ahè ampangyari ya an-asawan mo ay makhit ya nakem mo, piro no ampangyari ya anhangaren mo ay ampagkama-in kan masyadoy kaligawan.

¹³Hay ahè anhomonol ha mahampat ya wawali ay ampanikap kagolowan, piro hay anhomonol ay ampagkama-in pakinabang.

¹⁴Hay tawtorò nin mangaronong ya tawtawo ay ampakab-in tambay nin bilang ha lanom ya ampangibat ha hobol. No honolen mo bayto, hay biyay mo ay marayò ha piligro.

¹⁵Hay tawoy ma-in mahampat ya pangingintindi ay an-igalang, piro hay tawoy ahè mapahimala-an ay makatanam ka-irapan.

¹⁶Hay tawoy maronong, biha na gaw-en ya gawà na ay an-hipen na pon, piro hay tawoy tengah ay an-ipagparangkisa nay katangahan na.

¹⁷Hay alwan mahampat ya hogò ya mantan balità ay ampambin ikagolo nin tawtawo, piro hay mapahimala-an ya hogò ay ampakagawà nin ikatinek.

¹⁸Ka-irapan boy kakareng-eyan ya mapakinabang nin tawoy ahè labay matoto, piro hay ampanlengè ha sisita ay an-igalang.

¹⁹Hay tawo ay ampagtowà no hay anhangaren na ay angkatanggap na, piro hay tawtawoy tengah ay ahè labay mog-alih ha kala-etan.

²⁰Patorò ka ha maronong ya tawo emen ka domonong, piro no makilamo ka ha tawoy tengah ay ampanikap kan ikahirà mo.

²¹Hay makasalanan ay ma-in kagolowan maski ayri ya mako, piro hay tawoy mahampat ay ampagkama-in kahampatan.

²²Hay tawoy mahampat ay ma-in angka-ipamana ha aw-apò na, piro hay kamama-in nin mawmakasalanan ay ampipalako ha tawtawoy mangahampat.

²³Hay paliyan ya bakanti, no natamnan ay makab-i nin malakè ya pamamangan ya para ha manga-irap, piro ahè labay ipatamnan nin tawtawoy alwan mangahampat ya kanakeman.

²⁴Hay tawoy ahè ampamarosa nin mandisiplina ha anak na ay agna anlabiyan ya anak na. Hay tawoy ampanlabi ha anak na ay talagan amparosawan nan disiplinawan ya anak na.

²⁵Hay tawtawoy mangahampat ay ahè angkabitan ta ma-in sapat ya pamamangan, piro hay tawtawoy mangala-et ay pirmin mabitil ta ampagakolang ha pamamangan.

14 ¹Hay babayi ya maronong ay an-asikasowen nan ayosen ya pamamali na, piro hay pamamali nin babayi ya tangah ay angkahirà banà ha kagagaw-an na.

²Hay tapat ya tawo ay an-ipatnag nay panggogomalang na ha Pangino-on, piro hay tawoy alwan tapat ay an-ipatnag na ya hay Pangino-on ay agna an-igalang.

³Hay hawhalità ya an-ipagmalhay nin tawoy tangah ay emen garoti ya andompà ha bokot na, piro hay hawhalità nin tawoy mahampat ay ampakapi-atap kona.

⁴No ayin ayop ya manggoloy araro ay agka maka-alawah nin malakè ya pali, piro banà ha tambay nin aw-ayop ay maka-alawah kan malakè.

⁵Hay tapat ya tawoy ampamapteg ay pirmin ampagtotol kaptegan, piro hay tawoy alwan tapat ha pamapteg, hay antotolen na ay poro kabongkokan.

⁶Hay tawoy mapanoya-toyà ay ahè magkama-in karonongan, piro hay tawoy ma-in panggingintindi ay tampol angkatoto.

⁷Pakarayò ka ha tawoy tangah ta ayin kan matotowan kona.

⁸Hay maronong ya tawo ay tandà nay anggaw-en na, piro hay tawoy tangah, hay mali ya tandà na ay ampakapitawon kona.

⁹Hay tawtawoy tangah ay ayin kowinta konla ya pagkasalanan la, piro hay tawtawoy mangahampat ay an-ipakikwa lan tawad ya kawkasalanan ya nagawà la.

¹⁰Ayin makapaki-atag nin kaligawan o kalele-an ya ma-in komo.

¹¹Hay bali nin tawoy mala-et ay tampol mahirà, piro hay bali nin tawoy mahampat ay manatili.

¹²Ma-in daan ya an-ipalagay nin tawo nin habayto ay tamà, piro ha kanggawan nin habayto ay kamatyan.

¹³Hay kalele-an nin tawo ay ma-arì nan itagò ha pangka-ili na, piro pangayarì nin habaytoy ka-ili ay anti et konay kalele-an na.

¹⁴Hay matanggap nin tawtawoy mangala-et ay kompormi ha gawgawà la, piro hay tawtawoy mangahampat, banà ha kahampatan nin gawgawà la ay kahampatan ya tanggapan la.

¹⁵Hay tawoy tengah, kaganawan angkalengè na ay ampinto-owen na, piro hay tawoy maronong ay ampag-aralan na pon no ma-in kaptegan ya angkalengè na.

¹⁶Hay tawoy maronong ay an-i-atap nay sarili na ha kagolowan, piro hay tawoy tengah ay ahè ampag-atap boy pabigla-biglà.

¹⁷Hay tawoy maparan mag-amot olo ay tengah, boy hay tawoy ampagplano nin kala-etan ay angka-inakitan.

¹⁸Hay matanggap nin tawtawoy tengah ay kompormi ha katangahan la, piro ha tawtawoy mangaronong, banà ha karonongan la ay angkapahanan ya tinandà la.

¹⁹Hay tawtawoy mangala-et ay anyomokò boy ampaki-i-ingalo ha tawtawoy mangahampat.

²⁰Hay tawtawoy manga-irap ay ahè ampa-alaga-an nin kapara lan tawo, piro hay mangayaman ay malakè ya amigo.

²¹Hinoman ya ampnyamo-yamò nin kapara nan tawo ay ampagkasalanan, piro hinoman ya ampangingangalo ha manga-irap, hiya ay maliga.

²²Hika ay pahimala-an boy igalang nin tawtawo no hay gawgawà mo ay mahampat, piro no hika ay ampagplano nin kala-etan, hay anggaw-en mo ay kamali-an.

²³Magtrabaho ka emen ka magkama-in ikabiyay ta no kapagkokowinto mon bongat, hay biyay mo ay kapan-o-omirap.

²⁴Hay karangan nin tawtawoy mangaronong ay karonongan la, piro hay tawtawoy tengah ay balaybalay ha katangahan la.

²⁵Hay ampamapteg ya ampaghalità nin kaptegan ay ampakapilibri nin tawtawo ha kamatian, piro no hay anhalita-en na ay kabongkohan, hiya ay ampangitraydor nin tawtawo.

²⁶Hay tawoy anggomalang ha Pangino-on kateng pamilya na ay ampagkama-in makhaw ya pamahimalà ha Pangino-on.

²⁷Hay panggomalang ha Pangino-on ay ampakab-in tambay nin bilang ha lanom ya ampangibat ha hobol. No gaw-en mo bayto, hay biyay mo ay marayò ha piligro.

²⁸Banà ha kalak-an tawoy ampag-ari-an nin arì, hiya ay ma-in karangan. No ayin nin tawtawo ay ayin kowinta ya pag-arì na.

²⁹Hay tawoy ma-in mahampat ya panggingintindi ay ahè tampol ampamahang, piro hay tawoy maparan mag-amot olo ay an-ipakit nay katangahan na.

³⁰Hay katinekan pagnanakem ay ampakab-in kalighawan, piro hay inggit ay emen ha masakit nin bot-o ya ahè matambal.

³¹No padya-dya-an moy tawtawoy manga-irap ay emen mon an-insoltowen ya Diyos ya namalsa konla, piro no ampanambay ka ha manga-irap ay emen kan ampambin dangal ha Diyos.

³²Hay ampakahirà nin mangala-et ya tawtawo ay kala-etan nin gawgawà la, piro hay tawtawoy mangahampat, hay ampakapi-atap konla ay kahampatan la.

³³Hay karonongan ay ampanatili ha nakem nin tawoy ma-in pangingintindi, piro hay tawtawoy tangah ay ayin tandà ya tongkol ha karonongan.

³⁴Banà ha kahampatan gawgawà nin tawtawo, hay nasyon ay ampibantog, piro banà ha kasalanan ya anggaw-en nin tawtawo, hay nasyon ay ampagkama-in kakareng-eyan.

³⁵Hay arì ay ampangonsowilo ha ampipamo-on ya ma-in karonongan, piro ampamahangan nay ahè ampipanhomonol kona.

15 ¹Hay mapanawah ya tobay ay ampaka-alin pahang, piro hay mahngah ya tobay ay ampakapapahang.

²No ampaghalità ya tawoy maronong ay anggamiten nay karonongan na, piro hay anhalita-en nin tawoy tangah ay ayin labay toloen.

³Hay ampangyari ha maski ayri ay angkakit nin Pangino-on; mahampat man o mala-et ya tawo, hay anggaw-en la ay angkakit na.

⁴Hay maganday halità ay ampakapaligha, piro hay halità ya makhit ay ampakablò nakem.

⁵Hay tawoy tangah ay ahè ampanlengè ha an-itorò kona nin tatay na, piro hay tawoy maronong ay ampa-alaga-an na ya korihir kona nin tatay na.

⁶Hay tawtawoy mangahampat ay bastanti ya kamama-in, piro hay angkapakinabang nin tawtawoy mangala-et ay kagolowan.

⁷Hay mangaronong ya tawtawo ay ampakab-i nin tinandà, piro hay tawtawoy tangah ay ayin angka-igwà ya ombayro.

⁸Hay an-idolog ha Pangino-on nin tawtawoy mangala-et ay angka-inakitan nin Pangino-on, piro hay panalangin nin tawtawoy mangahampat ay ampambin konsowilo kona.

⁹Hay Pangino-on ay angka-inakit ha gawgawà nin tawtawoy ma-in kala-etan, piro anlapiyen nay tawtawoy ampagsikap nin magkama-in kahampatan.

¹⁰No manggawà kan alwan tamà ay mabyat ya iparosa komo; no agmo labay manlengè ha torò ay ampanikap kan kamatyan.

¹¹No tandà nin Pangino-on no anyay anti ha dogal nin nikati ay lalò nan tandà no anyay anti ha nakem nin tawo.

¹²Hay tawoy mapanoya-toyà ay ahè labay patorò, boy agna labay ya wawali nin tawoy maronong.

¹³Hay tawoy maliga ay makit moy kaligawan ha lopa na, piro hay tawoy malelè ay kalele-an ya makit ha lopa na.

¹⁴Hay tawoy ma-in pangingintindi ay labay matoto, piro hay tawoy tengah ay kontinto ha katangahan na.

¹⁵Hay tawoy ma-irap ay pirmin angkahlak, piro hay tawoy maliga ay pirmin ampagkama-in kaligawan ha biyay na.

¹⁶Mas mahampat ya kapapa-hal nin tawoy ma-irap ya anggomalang ha Pangino-on kisa kapapa-hal nin mayaman ya magolo.

¹⁷Maski golay bongat ya ikakan, no hay ampi-a-arap mangan ay ampilalabi ay mas mahampat kisa karnin bakà ya angkona-en no hay ampi-a-arap mangan ay ampi-i-inakitan.

¹⁸Hay tawoy ma-amot ya olo ay maparan maki-away, piro hay tawoy mapasinsya ay ampamisondò nin ampi-away.

¹⁹Hay matamlad, maski ayri mako ay magdanas kadya-dya-an, piro hay tawoy tapat ay mapalindaway.

²⁰Hay anak ya maronong ay ampakapaliga nin tatay, piro hay anak ya tengah ay ampandodostà nin nanay na.

²¹Hay tawoy tengah ay an-ikaliga nay katangahan na, piro hay tawoy ma-in pangingintindi, hay anggaw-en na ay matoyngong.

²²Hay tawoy ahè ampanlengè ha wawali ay ayin malateng, piro hay tawoy ampanlengè ha wawali ay mangyari ya anhangaren na.

²³Maligay tawo no hay hinalità na ay tamà boy tamà ha pinanggamitan.

²⁴Hay kowinta ampagdanan nin tawtawoy mangaronong ay daan ya palako ha biyay ya ayin anggawan, alwan ha daan ya palako ha kamatyan ya kaparosawan.

²⁵Hay bali nin mapagmalhay ya tawo ay anhira-en nin Pangino-on, piro hay pi-anggawan nin lotà nin bawoy babayi ay ambiyan nan protiksiyon.

²⁶Hay mala-et ya pangingihip nin tawtawoy mangala-et ay angka-inakitan nin Pangino-on, piro ampangonsowilowan nay hawhalità nin tawtawoy mangahampat ya kanakeman.

²⁷Hay maha-ol, kateng pamilya na ay ambiyan nan kagolowan, piro hay ahè ampasohol ay ambomoyot ya biyay.

²⁸Hay mahampat ya tawo ay an-ihipen na pon no anyay itobay na. Balè hay mala-et ya tawo ay tampol antombay, piro hay an-itobay na ay ampambin kagolowan.

²⁹Hay panalangin nin mangahampat ya tawtawo ay anleng-en nin Pangino-on, piro ha mangala-et ya tawtawo ay ampakarayò ya.

³⁰No hay lolan ka-ilgo mo ay maliga ay lomiga ka, boy no mahampat ya balità ya angkalengè mo ay lomigha ka simpri.

³¹No pinto-owen mo ya an-isita komo, hika ay mag-in maronong.

³²No agmo labay patorò ay emen mon andodosta-en ya sarili mo, piro no tanggapen moy an-isita komo ay mag-in kan maronong.

³³Hay panggogomalang ha Pangino-on ay ampambin karonongan. Kailangan magmaka-aypà ka pon biha ka magkama-in karangalan.

Hay kawkahalita-an ya tongkol ha biyay boy pag-o-ogali

16 ¹Hay tawo ay ampakapagplano ha ihip na, piro ayin yan magawà no agya aboloyan Pangino-on.

²Kaganawan anggaw-en nin tawo ay an-hipen nan tamà, piro Pangino-on ya magtandà no anyay annakemen na.

³Ipahimalà mo ha Pangino-on ya kaganawan anggaw-en mo emen hay plano mo ay magkama-in katoparan.

⁴Kaganawan bagay ay pinalsa nin Pangino-on nin ma-in plano. Hay nararapat ha tawtawoy mangala-et ay mipalako ha kaparosawan.

⁵Hay Pangino-on ay angka-inakit ha tawtawoy mapagmalhay; hila ay sigoradon mipalako ha kaparosawan.

⁶Pakatibolosen moy nakem mo ha Pangino-on boy pakatapat ka kona emen na patawaren ya kasalanan mo. Igalang moy Pangino-on emen ayin kala-etan ya mangyari komo.

⁷No hay gawgawà nin tawo ay ampambin konsowilo ha Pangino-on, hay kawka-away nin habaytoy tawo ay ipakisondò nin Pangino-on kona.

⁸Mas mahampat ya amò ya natikapan no nakwa ha mahampat ya paraan kisa magkama-in malakè ya kayamanan no nakwa ha alwan mahampat ya paraan.

⁹Hay tawo ay ampakapagplano nin gaw-en na, piro Pangino-on ya ampangitoto kona.

¹⁰Ha tambay nin Diyos ha arì ay ampag-in tamà ya panonosga nin arì.

¹¹Labay nin Pangino-on ya hay tawtitimbangan boy hawhohokatan ya anggamiten nin maglalakò ay ayin ha-ol.

¹²Hay arì ay ahè labay manggawà kala-etan ta hay pinagkapondasyon nin pamomo-on na ay kahampatan.

¹³Hay labay leng-en nin arì ay kaptegan, boy hay tawoy ampaghalità nin kaptegan ay anlabiyan na.

¹⁴Hay maronong ya tawo ay ampagsikap nin mamaliga nin arì ta no mamahang ya arì ay ampamati.

¹⁵No ampangonsowiloy arì, hay biyay nin tawtawoy angkasakopan na ay anlomiga. Habayti ay emen ha leem ya ampambin oran ya ampamabiyay nin tawtanaman.

¹⁶Mas mahampat ya magkama-in pangintangindi boy karonongan kisa magkama-in gintò boy pilak.

¹⁷Hay tawtawoy ma-in kahampatan ay ampa-alilih ha kala-etan; hinoman ya tawoy ampanggawà nin ombayro ay angka-i-atap nay biyay na.

¹⁸Hay ampag-in bonga nin kahambogan ay kahira-an; ombayro simpri ha mapagmalhay.

¹⁹Mas mahampat makilamo ha tawtawoy ma-irap ya ma-in manga-aypà ya nakem kisa maki-atag ha bawbagay ya nakwa nin tawtawoy mapagmalhay ha alwan mahampat ya paraan.

²⁰Etpanan moy natotowan mo ha Halità nin Diyos emen ka magkama-in kahampatan; pahimalà ka ha Pangino-on emen ka magkama-in kaligawan.

²¹Hay tawoy ma-in karonongan ay angkabalayan ha pangingintindi na. Hay aw-ilgo na ay ampaka-ingganyo nin tawtawo.

²²Hay karonongan nin tawoy maronong ay emen ha hobol ya ampambin biyay kona, piro hay tawoy tengah ay ayin kowinta kona ya tawtorò kona.

²³Hay tawoy maronong ay an-hipen na pon no anyay dapat nan halitan, boy hay hawhalità na ay ampaka-ingganyo.

²⁴Hay mahampat ya hawhalità ay emen ha matam-ih ya polot ya ampakapalighan nawini.

²⁵Ma-in daan ya an-ipalagay nin tawo nin habayto ay tamà, piro hay ka-anggawan nin habayto ay kamatyan.

²⁶Hay trabahdor ay ampagsikap magtrabaho emen agya mabitlan.

²⁷Hay tawoy mala-et ay ampanikap paraan no pangno na mahirà ya kapara na. Hay aw-ilgo na ay ampakahirà nin emen ha apoy ya ampakapo-ol.

²⁸Hay tawoy mala-et ay ampamihirà; hay tawoy madaldal ay ampakahirà nin pami-a-amigo.

²⁹Hay mapanggolo ay magaling manaktika; kayà ampakagtan yan kapara na nin manggawà nin alwan mahampat.

³⁰Mag-atap ka ha tawtawoy kanwarì ay mahampat ya tegteg la komo, balè ta hay labay lan gaw-en komo ay kala-etan.

³¹Hay pinagkaprimyo nin mahampat ya tawo ay makarà ya biyay; hay oban na ay pinagkadangal na.

³²Mas mahampat ya tawoy alwan mapapahangen kisa tawoy ma-in kapangyariyan, boy mas mahampat ya tawoy mapagpendan ha sarili kisa tawoy makapag-ikon nin mihay siyodad.

³³Maski anyay gaw-en nin tawtawo emen la matanda-an no anyay dapat lan gaw-en, Diyos bongat ya makapagdisisyon.

17 ¹Mas mahampat ya mangan nin maski anyay pamamangan ya naba-aw basta ma-in katinekan kisa makipangan ha malhay ya handa-an ha bali ya ma-in kagolowan.

²Hay maronong ya alilà ay ampagkama-in karapatan nin mamò-on ha ayin kowintay anak nin amo na, boy ma-arì yan magkama-in parti ha mamanawen nin mipapatel.

³Hay pilak boy gintò ay anhoboken ha apoy; hay nakem itaman nin tawo ay anhoboken nin Pangino-on.

⁴Hay tawoy mala-et ay ampanlengè ha anhalita-en nin kapara nan mala-et. Hay mabongkok itaman ay ampanlengè ha ma-alay ya halità.

⁵No ampanoya-toyà ka nin tawtawoy manga-irap ay an-insoltowen moy Diyos ya namalsa konla, boy hay tawoy angkatowà ha alwan maganday nangyari ha kanayon ay amparosawan.

⁶Hay aw-apò ay an-ipagparangalan nin pawpapò la; hay aw-anak itaman ay an-ipagparangalan lay tawtatay la.

⁷Hay maganday paghahalità ay alwan bagay ha tawoy tengah; lalò alwan bagay ha ampamo-on ya magbongkok.

⁸Ha asa nin tawo, hay sohol ay emen ha ma-alagà ya bato ya ampakagayoma ha tawoy ampasohol ta maski ayri ya parapit, hiya ay ampakinabang.

⁹Hay labay nin ampamatawad ha kamali-an nin kapara ay pamilalabi, piro no idaldal na baytoy kamali-an ay ampanirà ya nin pami-a-amigo.

¹⁰Hay tawoy ma-in pangingintindi ay mas angkatoto maski mimminghan ha-aren kisa tawoy tengah ya maski magatoy bisis nin barogen ay ahè angkatoto.

¹¹Hay mala-et ya tawo ay ampagribildi; kayà ma-in ihogò nin mamarosa kona.

¹²Mahampat et ya makahakbat nin mihay ayop ya oso ya hay aw-anak na ay inayo kona kisa makahakbat nin mihay tengah ya an-ipakit nay katangahan na.

¹³Hinoman ya ampanggantin kala-etan ha kahampatan, hay kala-etan ay ahè ma-alih ha pamamali na.

¹⁴Hay away ya na-ompisawan ay ayin imbalag ha dawey nin lanom ya angka-ibat ha diposito ya nalobtan; kayà emen ahè lomagot ay itegen ya pami-a-away.

¹⁵Hay manonosga ya mangilibri nin tawoy nagkasalanan emen ahè maparosawan, boy hay manonosga ya mambin kaparosawan ha tawoy ayin kasalanan ay parihon angka-inakitan nin Pangino-on.

¹⁶Ayin kowintan paggastosan ha pag-a-aral ya tawoy tengah ta talagan ahè mipalaman ha nakem na ya an-itorò kona.

¹⁷Hay amigo ay pirmin ampanlabi; hay patel itaman ay ampakiramay ha patel na ya ampagdanas nin kadya-dya-an.

¹⁸Hay tawoy ayin pangingintindi ay ampagpangakò boy ampaggarantiya ha otang nin kanayon ya tawo.

¹⁹Hay tawoy labaylabay ya kasalanan ay labaylabay ya kagolowan, boy hay tawoy mahambog ay ampanikap kahira-an.

²⁰Hay tawoy ampanghip nin kala-etan ay ayin ma-anti ya kahampatan, boy hay tawoy ampaghalità nin ma-alay ya halità ay ampag-in alwan maganday kakalma-an.

²¹Ahè ampagkama-in kaligawan ya mawmato-antawo nin anak ya tengah.

²²Hay tawoy maligay kanakeman ay pirmin maligha, piro hay ampagkonsimisyon, hay nawini na ay kapanlolomaya.

²³Hay mala-et ya manonosga ay angkasoholan; kayà hay ampangyari ay ahè ampagkama-in katoynongan.

²⁴Hay tawoy ampaka-intindi ay ampanikap karonongan, piro hay tawoy tangah, hay ihip na ay ayin kinapirmiyon.

²⁵Hay anak ya tangah ay ampambin kalele-an ha tatay na, boy anikalele nin nanay na ya pangi-anak kona.

²⁶Alwan tamà nin hay tawoy mahampat ay parosawan, boy alwan tamà nin pa-irapan ya tawoy marangal.

²⁷Hay tawoy ma-in tinandà ay alwan matlek; hay tawoy ampaka-intindi ay ma-amey ya nakem.

²⁸Hay tawoy tangah ay angka-ibilang nin maronong boy matalino no hiya ay alwan matlek.

18 ¹Hay tawoy mapagsarili ay ikon naynay ikon na, boy pirmi yan kontra ha tamà ya an-ipalagay nin kaganawan.

²Ayin kowinta ha tawoy tangah no hiya man ay ayin panggingintindi; hay labay nan bongat ay ma-ipakit na no pangno ya kagaling.

³Hay tawoy ma-in kala-etan ay angka-inakit ha kahampatan. Panay kakareng-eyan ya ampangyari ha tawoy ahè ampambin dangal ha sarili.

⁴Hay anhalita-en nin tawoy maronong ay maldeg ya labay totolen nin bilang ha malalè ya lanom; hay karonongan na ay anlomwah nin emen ha lanom ya ampangibat ha hobol.

⁵Alwan tamà nin kampiyan ya tawoy nanggawà nin kala-etan, ta hay ayin kasalanan ay hosgawan.

⁶Hay anhalita-en nin tawoy tangah ay ampakab-in kagolowan, boy ampangibatan nin hiya ay pakakhitan.

⁷Hay ampakahirà ha tawoy tangah ay mismon anhalita-en na, boy habayto ya ampakahagpan kona.

⁸Hay pangidaldal ay maganan leng-en nin tawtawo ta para konla ay emen malahap ya pamamangan.

⁹Hay tawoy matamlad ay patel nin tawoy mapanirà.

¹⁰Hay ngalan nin Pangino-on Diyos ay bilang ha matibay ya kobliyan; bayro ay ma-ari pa-ikobli ya mahampat ya tawo emen ya malibri.

¹¹Ha asa nin tawoy mayaman ay ma-ilibri ya nin kayamanan na nin bilang ha mihay siyodad ya napalibotan nin matag-ay ya padir.

¹²Hay tawoy mapagmalhay ay hiyan mismo ya ampanirà nin pagkatawo na, piro hay tawoy mapagmaka-aypà ay ampagkama-in karangalan.

¹³Hay tawoy antombay ya agna pon an-intindiyen ya pastang kona ay tangah boy ampipareng-ey.

¹⁴Hay kakhawan nakem ay ampakatambay ha tawoy ma-in angkatanam, piro hay makapey ya nakem ay angka-alihan nin pag-asa.

¹⁵Hay tawtawoy mangatalino ay ampagsikap nin mapahanan ya tinandà la.

¹⁶No labay mon mabalayan ka nin tawoy ma-in matag-ay ya pagkatawo ay mambi ka kona nin rigalo.

¹⁷Hay tawoy onan naghalità ha hosgado, hay hinalità na ay andap mo no tamà anggan hay kalaban na ay ahè et ampagpastang kona.

¹⁸Hay makapategen ha ampi-away ya parihon ma-in pakakaya ay palabonotan.

¹⁹Hay patel ya nakhitan ya nakem ay mas ma-irap mi-orong ya dati kisa mapag-ikon ya mihay makhaw ya siyodad; talagan hay ampi-away ay ma-irap mapisonò.

²⁰Ayin kanayon ya tombay ha anhalita-en mo no alwan mismon sarili mo.

²¹Hay anhalita-en mo ay ma-arì makab-in kamatyan mo o makapilibri nin biyay mo; ka-ilangan tanggapan mo ya mag-in bonga nin anhalita-en mo.

²²Hinoman ya lalaki ya magkama-in ahawa ay mahampat ta habayto ay polalag kona nin Pangino-on.

²³Hay paghahalità nin ma-irap ya tawo ay emen ampaki-i-ingalo, piro hay mayaman, no tombay ay mapalalngat.

²⁴Ma-in mita-amigo ya angkapihirà piro ma-in amigo ya mas et ha patel.

19 ¹Mas mahampat ya tawoy ma-irap ya ampamiyay nin tapat kisa tawoy mayaman ya ampaghalità kabongkokan boy ma-in katangahan.

²Alwan mahampat ha tawo ya ayin tinandà. Hay tawo itaman ya sobray pag-aporah ay ma-arì makapagkasalanan.

³Ma-in tawo ya hiyan mismo ya ampanirà nin sarili na ha katangahan na, biha na ihehe ha Pangino-on Diyos.

⁴Hay tawoy mayaman ay ampagkama-in nin malakè ya amigo, piro hay tawoy ma-irap ay ampakarayo-an nin aw-amigo na.

⁵Hay ampanistigos nin alwan peteg ay angkaparosawan; ombayro simpri ha ampaghalità nin kabongkokan.

⁶Malakè ya ampagsikap nin mag-in maheneh ha tawoy mabibi-iyen, boy kaganawan ay ampaki-amigo ha mapagrigalo.

⁷Hay tawoy ma-irap ay ahè ampabliyen nin pawpatel na; kayà kateng aw-amigo na ay ampakarayò kona. Maski pangnoy pagsikap nan pakarani konla ay ampakarayo-an la ya.

⁸Imalasaki moy sarili mo ha pagsikap mon matoto; etpanan moy natotowan mo emen ka mag-inomay.

⁹Hay ampanistigos nin alwan peteg ay angkaparosawan, boy hay ampaghalità nin kabongkokan ay alwan maganday pi-ogotan.

¹⁰Hay ma-inomay ya pagbibiyay ay alwan bagay ha tawoy tangah, boy hay alilà ay alwan bagay mamò-on ha mangarangal.

¹¹Hay tawoy ma-in panggingintindi ay ahè antimanon ampamahang; no ma-in nakagawà kona nin kamali-an, hay mahampat ay pa-olayan nayna.

¹²Hay pahang nin arì ay emen tonoy liyon ya ampamayani; piro hay panlalabi na ay pagkahampat nin emen ha amog ya ampakapalambot nin dawdikot.

¹³Hay anak ya tangah ay ampambin ikahirà nin tatay na; boy hay ahaway babayi ya pirmin ampagrikamo ay ayin imbalag ha ampakasoray tonoy nin tolò lanom ya sigisigi ha pantolò.

¹⁴Hay mawmato-antawo ay makapipamana ha anak lay lalaki nin bali boy kayamanan; piro Pangino-on ya makab-i kona nin ahawa ya ma-in panggingintindi.

¹⁵Hay tawoy matamlad ya kapangakatoloy ay mabitlan.

¹⁶Hay tawoy anhomonol ha an-ipanogò nin Diyos ay angka-i-atap nay biyay na, piro hay tawoy angka-inakit ha pawpanogò ay marani ha kamatyan.

¹⁷Hay tawoy ampaka-ingalo nin tawoy ma-irap ay emen yan nama-otang ha Pangino-on Diyos, ta Pangino-on ya gomanti kona nin kahampatan.

¹⁸Disiplinawan moy aw-anak mo mintras malagò hila et boy ma-in ka et nin pag-asan madisiplinawan hila, ta no ahè ay emen mo hilan an-i-akay ha kamatyan.

¹⁹Hay dapat gaw-en ha tawoy maparan mag-amot olo ay pa-olayan maski anyay mangyari kona, ta no tambayan mo ya, hiya ay malomawan boy ka-ilangan moyna et gaw-en oman ya panambay mo kona.

²⁰Manlengè kan wawwawali boy tanggapen moy tawtorò emen ka mag-in maronong ha hoyot ya allo.

²¹Malakè ya amplanowen nin tawo piro kalabayan nin Pangino-on ya mangyari.

²²Hay nararapat ha tawo ay mag-in tapat. Hay ma-irap ya tawo ay mas mahampat kisa mabongkok.

²³Hay panggogomalang ha Pangino-on ay ampakapakarà biyay, ampakapaliga, boy ampakapilibri ha kadisgrasyawan.

²⁴Hay tawoy matamlad, ha katamlaran na, maski ihohobò nayna ay agna et magawà dampoten.

²⁵Hay dapat ha tawoy mapanoya-toyà ay parosawan emen mag-in aral ha tawtawoy ayin panggingintindi. Hay tawoy ma-in panggingintindi ay angkatoto no hiya ay an-itorò.

²⁶Hay anak ya anlomaban ha tatay boy ampangipataboy nin nanay ay mala-et boy ampambin kakareng-eyan.

²⁷Anak koy lalaki, no agka manlengè ha pangaral komo ay mapa-olayan mo ya tinandà mo.

²⁸Hay ayin kowintay tistigos ay ahè ampagtotoł kaptegan ta agna ampa-alaga-an ya katoynongan. Hay tawtawo itaman ya mangala-et ay hay ganan manggawà kala-etan.

²⁹Hay tawtawoy mapanoya-toyà ay parosawan; hay tawtawo itaman ya tangah ay babarog ya pamarosa.

20 ¹Hay tawoy masyadon minom nin alak ay ampag-in bastos boy mapanggolo. Hinoman ya ampaglahing ay alwan maronong.

²Hay pahang nin arì ay emen tonoy liyon ya ampamayani; hinoman ya ampamapahang nin arì ay emen nan an-aporawen ya biyay na.

³Hay tawoy ampa-alilih ha kagolowan ay ma-in karangalan, piro hay tawoy tangah ay ampagpilit maki-away.

⁴Hay mamaliyan ya matamlad mangararo nin paliyan na ha tamà ya pana-on ay ampakilimoh ta ayin na-alawah.

⁵Hay pangingihip nin tawo ay emen ha lanom ya anti ha malalè ya libon, piro hay tawoy ma-in pangingintindi ay an-ipapabokà nay an-ihipen nin hatoy tawo.

⁶Malakè ya tawoy ampaghalità nin hila ay tapat, piro ma-irap kan makakit nin mapahimala-an.

⁷No hay tatay ay tapat, boy no hay anggaw-en na ay kahampatan, hay aw-anak na ay makalmà.

⁸Hay arì, no ampiknò ya ha trono na nin manosga ay angkakit na no hino ya mala-et.

⁹Ma-in warì makapaghalità nin talagan hay nakem na ay malinis boy hiya ay ayin kasalanan?

¹⁰Hay Pangino-on ay angka-inakit ha anggaw-en nin tawoy ampanggamit titimbangan boy hohokat ya ma-in ha-ol.

¹¹Maski anak ay mabalayan moy klasi na ha gawgawà na no hay ampag-ogali-en na ay mahampat boy tamà.

¹²Hay Diyos ay nambi kontamo nin mata ya gamiten tamo emen tamo makakit, boy binyan na tamo et nin tolih ya gamiten tamo emen tamo makalengè.

¹³No kapangakatoloy mo ay magdanas kan ka-irapan; piro no pakahipeg kan magtrabaho ay magkama-in ka nin malakè ya pamamangan.

¹⁴Hay mawmananaliw ay pirmin ampagriklamo ha kabliyan nin tawtinda, piro no nakatawad hila boy no amporong hilayna ay ampaghambog hila.

¹⁵Ma-alagà ya gintò boy malakè ya alahas, piro mas ma-alagà ya anhalita-en nin tawoy ma-in tinandà.

¹⁶Hinoman ya ampagpangakò nin mamayad otang nin tawoy alwa nan kabalay, hay dapat do ha ampagpangakò ay kowen ya kamama-in na bilang garantiya ha pangakò na.

¹⁷Hay pamamangan ya nakwa mo ha pana-ol ay ampagganawan mon kanen, piro ayin kowinta ta emen kan bongat ampangihobò kapati-an.

¹⁸Dapat kan manlengè ha wawali komo emen ka manalo ha labanan ya amplanowen mo.

¹⁹Hay madaldal ay ahè masikritowan; kayà agka makilamo ha tawoy madaldal.

²⁰Hinoman ya ampaghalità nin mala-et ha mawmato-antawo na, hay biyay na ay bilang ha kingki ya naparè ya anti ha karegleman.

²¹Hay mana ya nakwa ha alwan mahampat ya pamamaraan ay ahè makab-in ka-inomayan.

²²Agka mangganti ha nanggawà nin kala-etan komo, no alwan ipahimalà mo ha Pangino-on ta hiya ya ba-alà komo.

²³Hay Pangino-on ay angka-inakit ha anggaw-en nin tawoy ampanggamit nin titimbangan boy hohokat ya ma-in ha-ol.

²⁴Pangino-on ya ampagplano no anyay mangyari ha biyay nin tawo; kayà alwa naynan ka-ilangan ihipen no anyay mangyari kona ta agna et bongat ma-intindiyan.

²⁵Ihipen mo pon nin mahampat biha ka magpangakò nin mambi ha Pangino-on ta maka ha bandan hoyot ay agmo matopad.

²⁶Hay maronong ya arì ay ansori-en na pon no hinoy ampanggawà mala-et biha na parosawan nin ayin ingangalo.

²⁷Pangino-on ya nambin panginghip boy konsinsya kontamo; kayà agtamo ma-itagò ya sarili tamo kona.

²⁸Hay pamomo-on nin arì ay manatili no hiya ay tapat boy parihoy tegteg ha kaganawan angkasakopan na.

²⁹Hay karangalan nin mangalagò ay kakhawan la; hay karangalan itaman nin mangato-a ay oban nin habot la.

³⁰Ma-in tawo ya ahè ampagbayo anggan agya pon magdanas nin kadya-dya-an.

21 ¹No pangno nin angka-ipalako ya lanom nin man-agoh ha kanal ay ombayro itaman ha Pangino-on ya no anyay labay nan ipa-hip ha arì ay habaytoy an-ihipen nin arì.

²Maski an-ipalagay nin tawo nin tamà ya kaganawan gawà na ay tandà nin Pangino-on no anyay anti ha nakem na.

³Hay panggawà nin mahampat boy matoyong ay mas ampakapakonsowilo ha Pangino-on Diyos kisa bawbagay ya an-idolog kona.

⁴Hay ampakapangyayari ha tawtawoy mangala-et ay kahambogan boy katag-ayan nakem. Habaytoy ombayro ay kasalanan.

⁵Hay mahampat ya plano nin kapanikapan ay ampambin ka-inomayan; piro hay ahè pon ampami-aweng ay ampagkakolang.

⁶Hay kayamanan ya nakwa ha panana-ol ay tampol angkapanew nin bilang ha alinhangaw; hay tawoy nanggawà nin ombayro ay mipalako ha kamatyan.

7Hay tawtawoy mangala-et ay angkadigrasya ha sarili lan kagagaw-an ta agla labay manggawà nin matoyong.

8Hay tawtawoy ma-in kasalanan ay ampamiyay ha alwan tamà ya pamimiyay, piro hay tawtawoy ayin kasalanan ay ampamiyay ha kahampatan.

9Mas mahampat ya pa-iri ha golot ya hawong kisa ha bali no hay babayi ya ahawa ay mariklamo.

10Hay tawoy mala-et ay labaylabay manggawà mala-et ha kanayon. Agya ampangiangalo ha maski hino.

11No hay tawoy manoya-toyà ay parosawan, hay tawoy makapey et ya pangintangintindi ay angkatoto. Hay tawoy maronong ay lalò angkatoto ha an-itorò kona.

12Hay tawoy mahampat ay tandà na no anyay an-hipen nin tawtawoy mangala-et. Hay kala-etan nin tawtawoy mangala-et ay habaytoy makahirà konla.

13Hinoman ya ahè ampangasikaso nin an-ida-ing nin tawtawoy mangairap ay agya itaman asikasowen no hiyay doma-ing.

14No ma-in ampamahang komo ay magrigalo ka kona nin ayin magtandà. Ha ombayro ay ma-alih ya pahang na komo.

15Hay gawà ya matoyong ay an-ikaliga nin tawtawoy ma-in kahampatan; piro an-ikalelè nin tawtawoy ma-in kala-etan.

16Hay tawoy ampaka-intindi nin tamà ya pamimiyay, piro ampalilihan nay mahampat ya pangintangintindi ay habaytoy bara-nan nin hiya ay tampol mi-abot ha dogal nin nikati.

17Hay tawoy ma-ilig maggastos nin ayin kapararakan banà bongat ha pansarili nan kaligawan ay an-omirap; hay tawo itaman ya ma-ilig ha alak boy ha mangabli ya pamamangan ay ahè yomaman.

18Hay tawtawoy ma-in kala-etan ay ampipabira konla ya kala-etan ya labay lan gaw-en ha tawtawoy ma-in kahampatan.

19Mas mahampat ya pa-iri ha powiray dogal kisa makilamo ha ahaway babayi ya mariklamo boy pala-away.

20Hay tawoy maronong, hay bali na ay ma-in manga-alagà ya kahangkapan boy mangalahap ya pamamangan, piro hay tawoy tengah ay sigisigi ya paggastos na.

21Hinoman ya ampagsikap nin magkama-in kahampatan boy katapatan ay komarà ya biyay, boy magkama-in ya et nin kahampatan boy karangalan.

22Hay tawoy maronong ay angkahokat nay hokaw nin mihay siyodad boy angkahirà nay padir ya dipinsa nin habayto.

23No labay mon mapa-alilihan ya kagolowan ay mag-atap ka ha paghahalità mo.

24Hay ingat ha tawoy mapagmatag-ay boy mahambog ay manoya-toyà; hiya ay masyadoy kahambogan.

25 Hay tawoy matamlad ya ahè labay magtrabaho ay emen nan ampatyen ya sarili na.

26 Hiya ay ma-i-ibegen, piro hay tawoy mahampat ay mabibi-iyen.

27 Hay Pangino-on ay angka-inakit ha an-idolog kona nin tawoy mala-et; lalò no hay pambi na ay alwan maganday intinsyon na.

28 Hay ampanistigos nin kabongkokan ay ahè anleng-en; piro hay tawoy ampanlengè pon emen na mahalità ya kaptegan ay ampa-alaga-an.

29 Hay tawoy ma-in kahampatan ay ampakasigoro ha sarili, piro hay tawoy ma-in kala-etan ay mapagkakanwari.

30 Maski ma-in kan donong, panggingintindi, boy galing manwawali ay agmo et matag-ayan ya Pangino-on Diyos.

31 Hay kawkabayo ay an-ihandà para ha allon labanan; piro Pangino-on Diyos ya ampambin pananalo.

22 1 Mas maganda nin hay tawo ay mabalayan ya hiya ay mahampat ya pitatawo kisa magkama-in kayamanan ya bilang ha pilak boy gintò.

2 Hay mangayaman boy manga-irap ay paripariho ta hilay kaganawan ay pinalsa nin Pangino-on.

3 Hay tawoy ma-in panggingintindi ay tandà nay ma-in mangyari ya kala-etan; kayà angka-atapan na. Piro hay tawoy kolang ha panggingintindi ay kapansosomigi ha anggaw-en na anggan matanggap nay kaparosawan ya bonga nin gawgawà na.

4 Hay pagmaka-aypà boy panggogomalang ha Pangino-on ay ampakab-i ha tawo nin kayamanan, karangalan, boy ampakapakarà biyay.

5 No ampa-alaga-an moy biyay mo ay pa-alilih ka ha kowinta daan ya ma-in kalot ya ampagdanan nin mangala-et ya tawtawo.

6 Toro-an mon mahampat ya anak ha dapat nan gaw-en emen maski mato-a yayna ay agna pa-alilihan baytoy natotowan na.

7 Hay tawtawoy manga-irap ay anti ha hilong kapangyariyan nin tawtawoy mangayaman. Hay mangongotang ay anti ha hilong kapangyariyan nin mama-otang.

8 No hay intanem mo ay kala-etan, hay alawahanen mo ay masyadon dya-dyà nin kaparosawan ya ikahirà mo.

9 Mag-in kan mabibi-iyen boy hay manga-irap ay atagan mon pamamangan mo emen lalò kan mag-in makalmà.

10 Pa-alihen moy tawoy mapanoya-toyà emen mategen ya pamididiskosyon, pami-a-away, boy pangangaboso.

11 Hay tawoy malinis ya kanakeman boy magalang ha pag-i-ilgo ay angkapag-amigo nay ari.

12 Hay tawoy ampanatilin ma-in tinandà ay an-asikasowen nin Pangino-on; piro anhira-en nay plano nin tawoy ma-in kala-etan.

13 Hay tawoy matamlad ay malakè ya anggaw-en ya bara-nan emen bongat agya magtrabaho. Anhalita-en na ya no lomikol ya ay maka ma-in liyon ya mangnà kona.

¹⁴Hay anhalita-en nin babayi ya pota ay kowinta malalè ya lobot. Habayto ay pakarabo-an nin lawlalaki ya ampamahangan nin Pangino-on.

¹⁵Hay anak ay talagan ma-in kapilyowan, piro habayto ay ma-alih no toro-an mo ya boy disiplinawan.

¹⁶Hinoman ya ampangapih ha manga-irap emen ya yomaman, o ampagrigalo ha mangayaman, hiya ay sigoradon omirap.

Kawkahalita-an nin mangaronong

¹⁷Manlengè ka ta itorò ko komo ya anhalita-en nin tawtawoy mangaronong. Pag-aralan mo bayti, ¹⁸ta habayti ay makab-i komo nin kaligawan no ma-etpanan mo. Ha ombayro ay ma-in kan ibalità ha kanayon. ¹⁹Labay ko nin pahimalà ka ha Pangino-on; kayà anhalita-en ko bayti komo hapa-eg.

²⁰Ma-in mangahampat ya bawbagay ya hinolat ko ya para komo. Habayto ay wawwawali boy tawtinandà ²¹ya mangitorò komo nin kaptegan emen mo matobay nin tamà ya tobay ya nangihogò komo.

²²Agka mamintahi ha tawtawoy manga-irap; agka simpri mangapih nin tawtawoy ayin pakakayan maki-asonto, ²³ta hay mangipaglaban boy mamarosa ha tawtawoy nanggawà nin ombayro ay Pangino-on.

²⁴Agka maki-amigo ha tawtawoy mapahang boy ha tawoy maparan mag-amot olo, ²⁵ta no manowad ka ha ogali la ay emen kaynan nakahe-el ha ombayroy pag-o-ogali.

²⁶Agka mangakò nin mamayad otang nin kanayon ya tawo ²⁷ta no agmo mabayaran, kateng pamira-an mo ay kowen komo.

²⁸Agmo i-alsay mohon nin pi-anggawan nin lotà nin kawka-apo-apowan mo ya naboyot anan inggawà.

²⁹Hay tawoy ma-osay magtrabaho ay ampag-in popolar boy ampi-asinso.

23 ¹No ampaki-arap kan mangan ha tawoy matag-ay ya katongkolan ay sori-en mon mahampat no hino baytoy ka-arap mo. ²No angganawan kan mangan ay magpendan ka. ³Agka pakakhaw mangan nin habaytoy malahap ya pamamangan ya indolot na komo, ta maka habayto ay anggamiten nan bongat nin panaktika komo.

⁴Agmo golowen ya ihip mo ha pagpayaman, ⁵ta hay kayamanan ay ma-arì nin biglà ma-alih nin bilang ha agila ya panlompad nin palako ha katatag-ayan ay agmoyna makit.

⁶Agka makipangan ha tawoy ma-imot ni ma-ibeg ha mangalahap ya pamamangan na. ⁷Ma-arì nan halita-en komo ya, “Sigi, mangan ka boy minom ka et,” piro hatoy anhalita-en nay ombayro ay maheb-et ha nakem na. ⁸Habaytoy pamamangan ya kinan mo ay ihoka mo, boy hay mangaganday hinalità mo kona ay masayang.

⁹Agmo sayangen ya pana-on mo nin maki-ilgo ha tawoy tengah, ta hay anhalita-en mo ay ayin alagà kona.

¹⁰Agmo i-alsa ya mohon nin pi-anggawan nin lotà ya naboyot anan inggawà, o sakopen ya lotà nin aw-olila; ¹¹ta hay mangipaglaban konla ay makapangyariyan ya Diyos ya nambèh konla.

¹²Leng-en mon mahampat ya an-itorò komo boy tanggapen moy tinandà ya an-iwawali komo. ¹³Hay anak ay agmo pag-alanganan nin disiplinawan, ta maski garotiyen mo ya ha pandisiplina mo kona ay agna ikamati, ¹⁴no alwan hiya ay angka-i-atap mo boy agya tampol mipalako ha dogal nin nikati. ¹⁵Anak koy lalaki, no mag-in kan maronong ay ikaliga ko. ¹⁶Maliga ko no angkalengè katay ma-in karonongan ha pag-i-ilgo.

¹⁷Agka mag-inggit ha tawoy makasalanan, no alwan igalang moy Pangino-on ha kaganawan oras. ¹⁸No ombayroy gaw-en mo, hay kahampatan ya an-asawan mo ay sigoradon lomateng komo.

¹⁹Manlengè ka, anak koy lalaki; pakaronong ka boy ihipen mo no pangno homampat ya biyay mo. ²⁰Agka makilamolamo ha mawmaglalahing boy ha mangahibà, ²¹ta hay ogotan nin mawmaglalahing boy mangahibà, ha bandan hoyot ay mag-irap. No kapangakatoloy mon bongat banà ha pagkalahing mo, hay ogotan mo ay magdolo nin golot.

²²Leng-en moy tatay mo ta hiya ya ma-in anak komo, boy lalò mon igalang ya nanay mo no hiya ay mato-ayna. ²³Pagsikahan mon matotowan ya kaptegan, karonongan, tinandà, boy pangingintindi. Habayti ay pa-alaga-an mo boy agmo pa-olayan nin ma-alih komo. ²⁴Hay tatay nin mahampat ya anak ay masyadon maliga; hinoman ya ma-in anak ya maronong ay talagan angkatowà. ²⁵Manggawà kan ikatowà nin mawmato-antawo mo; boy paligawen moy nanay mo ya nangi-anak komo.

²⁶Manlengè kan mahampat, anak koy lalaki, ta hiko ya gaw-en mon alimbawà ha biyay mo. ²⁷Pakarayò ka ha pota ta hiya ay ayin imbalag ha malalè ya lobot ya hay tawoy marabò bayro ay mahagep na. ²⁸Hiya ay emen ha tolisan ya ampagabang. Hay lalaki ya mahagep na ay ampag-in alwan tapat ha ahawa.

²⁹⁻³⁰Hay tawoy masyadon minom alak boy pirmin ampanikap nin hari-hari ya klasin alak ya ma-inom ay ka-i-ingalo, malelè, magolo, mariklamo, angkahogatan ha sarili nan kagagaw-an, boy naka-o-orit ya mata. ³¹Agka mangimaton nin an-i-alih ya maski anyay klasin alak, boy agka ma-ibeg ha angkakit moy ampipampinom, ³²ta no minom ka, ha bandan hoyot ay matanam mo ya bilang kan tinokà nin otan ya nagdità. ³³Hari-hari ya makit mo, agka maka-hip nin mahampat, boy agka makapag-ilgo nin malinaw. ³⁴Hay tanam mo ay angka-olaw ta bilang kan

anti ha tag-ay nin barko ya angkawegweg nin dawoyon. ³⁵Banà bayro ay ombayri ya halita-en mo: “Pinakakhitan la ko piro agko napangno; binogbog la ko piro agko natanda-an. Pamaka-imahmah ko ay manikap akoyna et nin kanayon ya ma-inom.”

24 ¹Agka mag-inggit ha tawtawoy mangala-et boy agmo nakemen nin maki-amigo konla; ²ta hay pirmi lan an-hipen ay kagolowan, boy hay anhalita-en la ay tongkol ha panlala-et nin kapara.

³Hay bali ay angkagawà nin banà ha karonongan boy panggingintindi. ⁴Banà ha tinandà, hay bali ay ampagkama-in nin manga-alagà boy mangaganday kawkahangkapan.

⁵Hay tawoy maronong ay mas mahampat kisa ha tawoy makhaw; talagan hay tawoy ma-in tinandà ay mas mahampat kisa ha tawoy ma-in kakhawan. ⁶Biha ka makon makigira ay makipapano ka pon ha mangaronong ta hay wawwawali la ay makatambay ha pananalo mo.

⁷Hay maldeg ya anhalita-en nin tawoy maronong ay ahè ma-intindiyan nin tawoy tangah. Kayà no ma-in ampi-i-ilgowan ya ma-alagà ya bawbagay, hatoy tawoy tangah ay ayin angkahalità.

⁸Hay tawoy pirmin ampagplano nin kala-etan, hay ingat kona ay mapanggawà kagolowan. ⁹Hay pananaktika ya an-hipen nin tawoy tangah ay kasalanan. Hay tawtawo ay angka-inakit ha tawoy ampanoyatoyà nin kanayon.

¹⁰No angkomapey ya nakem mo ha anlomateng komo ya alwan maganday pangyayari ay talagan makapey ka.

¹¹Agmo pag-alanganan nin ilibri ya tawoy anggitan nin patyen. ¹²Marì mon halita-en ya ayin kan paki-emenan, piro tandà nin Diyos no anyay anti ha nakem mo. Ambantayan na ka boy tandà nay kaganawan; kayà tandà nan gantiyen ya gawgawà mo.

¹³Anak koy lalaki, mangan kan polot ta habayti ay mahampat. Hay polot panilan ay talagan matam-ih. ¹⁴No pangno katam-ih bayto ay ombayro itaman ya karonongan ha nakem nin tawo. Kayà pagsikapan mon magkama-in karonongan emen ka magkama-in pag-asa ha kinabokahan.

¹⁵Hika ya tawoy mala-et, agmo nakemen nin panakawan ya tawoy mahampat; agmo simpri hira-en ya ampa-iriyang na; ¹⁶ta hay tawoy mahampat, maski kowinta natombah nin kapitoy bisis ay maka-ibangon et oman. Piro hay tawtawoy mangala-et ya natombah gitan nin alwan maganday pangyayari ay ayin anan pag-asan maka-ibangon oman.

¹⁷Agmo ikatowà no ma-in mangyari ya alwan maganda ha ka-away mo; ¹⁸ta no ombayroy gaw-en mo, hay Pangino-on ay ahè mangonsowilo komo boy itegen nay pamarosa do ha ka-away mo.

¹⁹Agmo golowen ya nakem mo nin banà ha tawtawoy ampipanggawà kala-etan, boy agka mag-inggit konla. ²⁰Hay mala-et ya tawo ay ayin kinabokahan boy ayin ma-asawan ha pana-on ya an-arapen.

²¹Anak koy lalaki, igalang moy Pangino-on Diyos boy arì, boy agka makilamo ha tawtawoy ampipagribildi; ²²ta hay tawtawoy ampipagribildi ay ma-arì lomateng konlan biglà ya alwan maganday pangyayari. Ayin magtandà no anyay kaparosawan ya ma-arì gaw-en nin Pangino-on Diyos boy arì.

²³Ombayri ya anhalita-en nin tawtawoy mangaronong: Hay panonosga ya ma-in ampanigan ay alwan mahampat. ²⁴Hay howis ya ampanosga nin tawoy nagkasalanan ya ha panosga na ay halita-en na ya hatoy tawo ay ayin kasalanan, hatoy howis ay an-ihompà boy ampamahangan nin kaganawan tawo. ²⁵Piro hay hawhowis ya ampambin kaparosawan ha nagkasalanan ay ampag-inomay boy andayawen nin tawtawo.

²⁶Hay tapat ya pantotombay nin tawo ay palatanda-an nin hiya ay mahampat maki-amigo.

²⁷Ihandà mo pon ya paliyan mo emen ka ma-in nin sigoradoy pakakitan. Mayarì bayto ay mamangon kayna nin bali mo.

²⁸Agka manistigos nin kontra ha kapara mo no ayin sapat ya baranan, boy agka maghalità nin alwan peteg ya tongkol kona. ²⁹Agka simpri maghalità nin, “Bawehan ko ya ha ginawà na kongko.”

³⁰Niparaan ako ha danin paliyan boy ha danin tinamnan obas nin tawoy matamlad ya kolang ha pangingintindi. ³¹Habaytoy paliyan ay tinobo-an nin dikot ya nipagdowih boy kanayon et ya klasin dikot, boy hay alal ya bawbato ay niyogmà. ³²Habayto ay pinakabiliw ko boy inihip kon mahampat; kayà nakakwa kon aral. ³³Hay nakwa koy aral bayro ay matoloy amò, mangitiglep amò, makon matoloy, manalikepkep amò, pa-inawan amò, ³⁴piro mintras kan angkatoloy, hay ka-irapan ay lomateng komo nin bilang ha mananakaw ya naka-armas.

Kawkahalita-an et ni Ari Solomon

25 ¹Habayti et ya kanayon ya kawkahalita-an ni Solomon ay kinopya nin tawtawowan ni Isikiyas ya arì ha Hoda.

²Ambiyan tamon karangalan ya Diyos banà ha bawbagay ya agna impatandà; hay aw-arì itaman ay amparangalan tamo ha pangi-isplikar la.

³Agmo matanda-an no anyay an-hipen nin arì, ta hay ka-hipan na ay emen katag-ay langit boy emen kalalè dagat.

⁴Ka-ilangan pon alihen ya la-ok nin pilak emen makagawà nin maganday kahangkapan. ⁵Ka-ilangan alihen ya mangala-et ya mawmagwawali nin arì emen hay pamomo-on na ay mag-in matoyngong.

⁶No anti ka ha arapan nin arì ay agmo ipakit ya hika ay emen importantin tawo, boy agka pa-ipowisto ha dogal ya para ha mangatag-ay ya pagkatawo. ⁷Mas mahampat ya anti-en mo nin hagyaten ka nin pa-ipowisto ha dogal ya para ha mangatag-ay ya pagkatawo kisa pa-alihen ka ta hagiliyan ka nin mas matag-ay ya pagkatawo komo.

⁸Agka antimanon manistigos maski nakit moy pangyayari ta maka ma-in kanayon ya manistigos nin alwan ogmà ha panistigos mo. No ombayroy mangyari, anyay gaw-en mo ha bandan hoyot no nipareng-ey ka?

⁹No ma-in kawon ahè mapikanokatan nin kapara mo ay pi-ilgowan moyo boy hay sawsikrito moyo ay agmoyo ibolgar, ¹⁰ta no ma-in makalengè komoyo ay hahalita-an na kawo boy ayin pangalabah ya kakareng-eyan moyo.

¹¹Hay halità ya tamà boy tamà ha pana-on ay emen ha gintò ya impababo ha pilak ya magandan patagen. ¹²Hay maganday wawali ha maronong manlengè ay mas ma-alagà ha tinggà ya yari ha gintò, o aw-alahas ya yari ha poron gintò.

¹³Hay mapahimala-an ya ihohogò ay ampakapalay-ep nakem nin nangihogò kona nin bilang ha malay-ep ya lanom ya ampakapaprisko nin tawoy anhalimo-oten no pana-on pangalawah.

¹⁴Hay tawoy ampagpangakò nin mambi piro agna antoparen ya pangakò na ay emen ya ha leem boy angin ya ahè ampambin oran.

¹⁵Hay mapanawah ya pag-ilgo ay ampakabagbag nakem nin tawoy matyà ya kanakeman boy maski ampamo-on ay angkakombinyo.

¹⁶No mangan kan polot panilan ay agmo pasobrawan ta maka ihoka mo.

¹⁷Agka pakabetbet manambali ta maka kasorawan ka nin antambaliyen mo boy pag-inakitan na ka et.

¹⁸Hay tawoy ampagtotol nin kabongkokan ya kontra ha kapara na ay emen ya ha maso, hondang, boy matolis ya yawò ya anggamiten pamati.

¹⁹Hay ampagkompiyansa ha tawoy ahè mapahimala-an ha pana-on nin panganga-ilangan ay emen ha ma-in dipirinsyay ngipen ya an-ipilit pangnga-ngà o emen ha pilay ya ampowayo.

²⁰Hay tawoy ampagkantan manahaliwa ha tawoy labis ya kalele-an ay emen ha tawoy ampaglo-hok nin dolo ha pana-on ya malay-ep o emen ha hokà ya nila-okan nin karbonato.

²¹No nabitil ya ka-away mo ay pakanen mo; no angka-angan ya ay pa-inomen mo. ²²No ombayroy gaw-en mo ay mareng-ey ya nin banà ha ginawà na komoy kala-etan ya ginanti mo nin kahampatan. Ha ombayroy ginawà mo, hay Pangino-on ay mambi komo nin primyo.

²³No pangno ampantan oran ya angin ya ampangibat ha mayanan ay ombayro itaman ampambin pahang ya paninirà nin kaparan tawo.

²⁴Mas mahampat ya pa-iri ha golot ya hawong kisa ha bali no hay babayi ya ahawa ay mariklamo.

²⁵No pangno ampaka-alin angan ya malay-ep ya lanom ay ombayro itaman ampakapaprisko ya mahampat ya balità ya na-ibat ha marayò ya dogal.

²⁶Hay mahampat ya tawo ya ampatoksò ha tawoy mala-et ay emen ha nilabeg ya lanom nin hobol o mayangat ya lanom nin libon.

²⁷Hay sobray pamangan nin polot ay alwan mahampat. Ombayro itaman ha sobray paghangad nin kaporiyan.

²⁸Hay tawoy ayin pagpendan ha sarili ay emen ha siyodad ya ayin dipinsa ta hay alal ya padir ay nayobà.

26 ¹No pangno nin hay bagyo ya alwan dapat lomateng no ka-ingitan, o oran no pana-on pangalawah ay ombayro ya tawoy tengah, hiya ay alwan dapat poriyen.

²Hay hompà ay ahè antomalab no ayin bara-nan ya pangihompà. Habayto ay bilang ha mawmanokmanok ya mamalopadlopad ya ahè an-omogpà.

³Hay latiko ay para ha kabayo; hay bosal ay para ha asno; hay babarog itaman ay para ha tawoy tengah.

⁴No tobayen moy pastang nin tawoy tengah ay mag-in kan tengah nin bilang kona.

⁵No minghan itaman ay ka-ilangan mon tobayen ya tawoy tengah emen agna ihipen ya hiya ay maronong.

⁶Hay tawoy ampangihogò nin tawoy tengah nin mantan balità ay mahampat et ya potohen nay bitih na; hiya ay ampanikap kagolowan.

⁷Hay kahalita-an ya anhalita-en nin tawoy tengah ay ayin imbalag ha bitih ya pilay ya ahè ma-i-owako.

⁸Hay tawoy ampamori ha tawoy tengah ay emen yan nangitakel nin malhay ya bato ha katat tilador ya itilador na.

⁹Hay kahalita-an ya anhalita-en nin tawoy tengah ay emen ha lahing ya ampangalih nin dowih ha gamet na ya agna tandà tanamen no ayri banda ya dowih na.

¹⁰No pangnoy anggaw-en nin mamamanà ya balang malibah ay ampana-en na ay ombayro itaman ya mamatrabaho ya ampananggap nin tawoy tengah o maski hinoy malibah nin opa-an na.

¹¹No pangno ambirawen nin aho nin kanen ya hoka na, ombayro itaman ya tawoy tengah ya pa-oman-oman manggawà nin kamali-an na.

¹²Hay tawoy ampangipalagay nin hiya ay pagkaronong, hiya ay mas et ha tawoy pagkatatangah.

¹³Hay tawoy matamlad ay ahè labay lomikol ha bali nin magtrabaho ta hay ampagbara-nan na ay maka ma-in liyon ha daan ya mangnà kona.

¹⁴No pangno nin hay polta ay maglo-at boy magharà bongat banà ta nakakabit ha bisagra ay ombayro itaman ya tawoy matamlad ya mama-owad-owad ha pamira-an na. ¹⁵Hay tawoy matamlad, ha katamlaran na, maski ihohobò naynay kanen ay agna et magawà dampoten. ¹⁶Hay an-ipalagay nin tawoy matamlad ha sarili na ay da-eg nay pito katawo ya ampakapagrason nin maganday rason.

¹⁷Hay tawoy ampaki-emen ha away nin kanayon ay emen yan anti ha kalsara ya ampamiyabit tolih nin aho.

¹⁸⁻¹⁹Hay tawoy ampanloko nin kapara na biha na halita-en ya habayto ay alina nan bongat ay emen ya ha tawoy lokoloko ya ampagdagaw nin aw-armas ya ampakamati.

²⁰Hay apoy ay angkaparè no kolang ya ohong. Ombayro itaman ha pagdaldal; no ayin magdaldal, hay away ay ahè ansomigi.

²¹Hay bayah ay ahè maparè no pahanan mon oling o kayo. Ombayro itaman ha away, hay away ay ahè mategen no ma-in tawoy mapanggawà golo.

²²Hay pagdaldal ay maganan leng-en nin tawtawo ta para konla, habayto ay emen ha malahap ya pamamangan.

²³Hay anhalita-en nin tawo ya alwan leseb ha nakem na ay emen ha bangà ya pininon pinalinò ya likol emen mahakban ya magaspang.

²⁴Hay magkakanwarì ay angka-itagò nay inakit na ha paghalità na nin hawhalità ya mangaganda. ²⁵Maski anyay ganda nin anhalita-en na ay agkawo minto-o, ta hay nakem na ay pono-ponò nin inakit.

²⁶Angkapaghakban nay inakit na, piro angkakit nin kaganawan ya kala-etan ya anggaw-en na.

²⁷Hinoman ya ampanggawà nin alwan maganday bagay ya paniblet nan kapara na ay ampibira kona ya kahibletan na; boy hinoman ya ampangitolid nin bato ha kapara na ay mismon hiya ya angkatoliran.

²⁸Hay tawoy ampaghalità nin kabongkokan ay ma-in inakit ha tawoy ambongkoken na; kayà ampakakhitan na. Hay tawo itaman ya ampaghalità nin alwan leseb ha nakem na ay ampambin ikahirà.

27 ¹Agmo ipaghambog no anyay gaw-en mo nobokah, ta agmo tandà no anyay mangyari nobokah.

²Pa-olayan mon poriyen ka nin kanayon ya tawo; alwan hika ya magpopori nin sarili mo.

³Hay bato ay mabyat; ombayro simpri ya kapati-an, piro mas mabyat ya kagolowan ya kagagaw-an nin tawoy tangah.

⁴Mas dilikadoy pangngimon kisa ha masyadoy pahang.

⁵Mahampat et ya ha-aren moy amigo mo maski ha arapan nin kalak-an tawo kisa ihipen na nin hiya ay ayin kowinta komo.

⁶Mas mahampat ya pakakhit nin amigo kisa alek nin ka-away.

⁷Hay tawoy bohoy, maski polot panilan ay agna labay kanen, piro hay tawoy mabitil, maski mapa-it ya bagay ay matam-ih kona.

⁸Hay tawoy ampagbalang ay emen ha manokmanok ya nog-alih ha hayi na ya agnayna biniran niyemyeman ya okoy na.

⁹Hay asiti boy pabangoh ay ampakapaligha; ombayro itaman ha mita-amigo ya maheney pami-amigo.

¹⁰Agmo pa-olayan ya amigo mo o amigo nin tatay mo. No ma-in pangyayari komo ya alwan maganda ay alwa moynan ka-ilangan nin

makon papatambay ha patel mo. Hay makatambay komo ay karani mo kisa patel mo ya anti ha marayò.

¹¹Anak koy lalaki, pakaronong ka emen ako lomiga. Ha ombayro ay magkama-in akon itobay ha ampamintas kongko.

¹²Hay tawoy ma-in pangingintindi ay tandà nay ma-in mangyari ya kala-etan; kayà angka-atapan na. Piro hay tawoy kolang ha pangingintindi ay kapansosomigi ha anggaw-en na anggan matanggap nay kaparosawan ya bonga nin gawgawà na.

¹³Hay tawoy magpangakò nin mamayad otang nin alwa nan kabalay ay tengah; kayà hay dapat do ha nagpangakò ay kowen ya kamama-in na bilang garantiya nin pagpangakò na.

¹⁴No ilawen moy amigo mo nin hay hambak, ta hay pangilaw mo kona ay pabonghaw, hay ombayro ay an-ibilang na nin hompà kona.

¹⁵Hay ahaway babayi ya mariklamo ay emen ha managa-alloy tolò nin lanom ya angka-ibat ha bobongan no ampangoran. ¹⁶Agmo ya pategenen ha pagriklamò nin emen ha angin ya ahè mapategen o asiti ya ahè madampot.

¹⁷No pangno nin hay pahak ay angkapatarem nin kaparan pahak ay ombayro itaman ya ihip nin tawo ya angkapatalas nin kapara nan tawo.

¹⁸No alaga-an moy po-on kayoy igos ay maka-ekan kan bonga nin habayto. Ombayro itaman, hay alilà ya ampangasiwà ha amo na ay amparangalan.

¹⁹No pangno mo angka-aninag ya lopa mo ha lanom ay ombayro itaman, ha nakem mo ay matanda-an mo ya pagkatawo mo.

²⁰No pangno nin pirmin ampanganti ya dogal nin nikati nin ma-in mipalako bayro ay ombayro itaman ya tawoy ahè angkaraygan.

²¹Hay pilak boy gintò ay anhoboken ha apoy emen makit no talagan poro; hay tawo itaman ay mabalayan ya pagkatawo na no ma-in ampamori kona.

²²Hay tawoy tengah, maski pagbabayoh mo nin bilang ha pali ay ahè ma-alih ya katangahan na.

²³Asiwa-en mon mahampat ya aw-ayop mo, ²⁴ta hay kayamanan ay ma-in anggawan; ombayro simpri ha tawtawoy ampipamo-on ya ma-in kapangyariyan nin bilang ha ari. ²⁵Hay gaw-en mo ay tabasen moy dikot ya nikayangoh ta tiponen mon pamakan nin aw-ayop mo mintras an-anti-en mon tomobò oman baytoy pinanabasan mo. ²⁶Hay habot nin aw-ayop mo ya bilang ha topa ay ma-arì mon gaw-en dolo ya pagdolo mo; hay kanding itaman ay ma-arì mon ilakò ta hay napaglako-an ay panaliw mon lotà. ²⁷Hay kanayon ya kanding mo ay ma-arì mon gatasan emen ma-in ma-inom ya pamilya mo kateng aw-alilà moy bawbabayi.

28 ¹Hay tawoy mala-et ay ampowayo maski ayin ampangalimot kona, piro hay tawoy mahampat ay emen katapang liyon.

²Hay nasyon ay ampanatiliin matatag no hay ampamo-on ay ma-in pangiangintindi boy ma-in tinandà, piro no hay tawtawo ha mihay nasyon ay ampipagkasalanan, hay ampamo-on ay ahè ambomoyot no alwan tampol angkapahiliyan.

³Hay tawoy ma-irap ya nagkama-in katongkolan ya ampama-irap ha tawtawoy manga-irap ay emen ha oran ya masyadoy hokaw ya ampakahirà nin tawtanaman.

⁴No agmo ampa-alaga-an ya layih ay an-omawoyon ka ha tawtawoy mangala-et, piro no anhonolen moy layih ay kontra ka ha tawtawoy mangala-et.

⁵Hay tawtawoy mangala-et ay ahè ampaka-intindi nin katoynongan, piro hay ampipagsikap homonol ha Pangino-on ay ampaka-intindi nin mahampat.

⁶Mahampat et ya tawoy ma-irap ya ampamiyay nin tapat kisa tawoy mayaman ya alwan tapat.

⁷Hay anak ya anhomonol ha layih ay maronong, piro hay anak ya ampakilamo ha ampipanggawà nin alwan mahampat ay an-ipareng-ey nay tatay na.

⁸Hay tawoy anyomaman nin banà ha sobray pagpatobò boy pamintahi ha tawoy ampanga-ilangan, hay kayamanan na ay mipalako do ha tawoy ampangiangalo boy ampanambay ha manga-irap.

⁹Hay tawoy ahè anhomonol ha layih, hay pawpanalangin na ay angka-inakitan nin Diyos; kayà agna anleng-en.

¹⁰Hinoman ya ampanggawà kaparanan emen hay mahampat ya tawo ay makagawà kala-etan, mismon hiya ya angkahagep nin sarili nan kagagaw-an. Hay mahampat ya tawo balè ay makatanggap nin kahampatan.

¹¹Hay an-ipalagay nin tawoy mayaman ha sarili na, hiya ay maronong, piro hay tawoy ma-irap ya ma-in pangiangintindi ay tandà nay kaptegan ya tongkol do ha tawoy mayaman.

¹²No hay mamoo-on ay mangahampat ya tawtawo, kaganawan ay angkatowà, piro no hay mamoo-on ay mangala-et ya tawtawo, hay tawtawo ay ampipagtagò.

¹³Hay biyay mo ay ahè polalagan no ma-in kan an-itagò ya kasalanan, piro no ihokò moy kasalanan mo ha Diyos boy paghehean mo, hay Diyos ay mangiangalon mamatawad komo.

¹⁴Makalmà ya tawoy pirmi nin anggomalang ha Pangino-on, piro hay tawoy matyà ya nakem ay ma-in lomateng konay pangyayari ya alwan maganda.

¹⁵No pangno nin ampan-aglem ya liyon boy no pangnoy ayop ya oso ya mabitol ay ombayro ya mala-et ya tawoy ampamo-on ha tawtawoy manga-irap.

¹⁶Hay ampamo-on ya ayin pangintangindi ay ayin ingangalo, piro hay ampamo-on ya ahè labay mana-ol emen makinabang ay ambomoyot ya pamomo-on.

¹⁷Hay mapamatin tawo ay emen nan an-aporawen ya kamatyan na; kayà hay dapat kona ay pa-olayan.

¹⁸Hay tawoy ampamiyay ha kahampatan ay marayò ha kadisgrasyawan, piro hay tawoy ampanggawà nin kala-etan ay marani ha kadisgrasyawan.

¹⁹Hay mamaliyan ya mahipeg magtrabaho ay ampolalagan nin malakè ya pamamangan, piro hay tawoy ampanggawà nin bawbagay ya ayin pakinabang ay talagan mag-irap.

²⁰Hay tawoy tapat ay pirmin ma-in kaligawan, piro hay tawoy ampag-aporan yomaman ha alwan maganday paraan ay talagan parosawan.

²¹Alwan mahampat ha tawo ya ma-in ampanigan, piro ma-in tawo ya mabiyon mon bongat nin maski mayamò ya bagay ay ampanggawà ana nin alwan tamà.

²²Hay tawoy ampag-intris ha alwa nan ikon ay labay nan tampol yomaman, piro agna tandà ya ma-in lomateng konay ka-irapan.

²³No ha-aren mo ya mihay tawo, ha bandan hoyot, habayto ay mag-in mas ma-alagà kona kisa dayawen mo ya nin pagkakanwarì bongat.

²⁴Hinoman ya ampanghip nin alwan kasalanan no panakawan nay mawmato-antawo na, hay tawoy ombayro ay kalamo nin tolistan.

²⁵Hay tawoy makamkam ay ampambin kagolowan, piro hay tawoy ampahimalà ha Pangino-on ay ampolalagan.

²⁶Hay tawoy ampahimalà ha sarili nan ihip boy kanakeman ay tangah, piro hay tawoy ampamiyay nin ma-in karonongan ay marayò ha kadisgrasyawan.

²⁷Hay tawoy ampambi ha manga-irap ay ahè ma-ayinan, piro hay tawoy ahè ampaka-ingalo ha manga-irap ay an-ihompà nin tawtawo.

²⁸No hay ampipamo-on ay mangala-et, hay tawtawo ay ampipagtagò, piro no hay mangala-et ya ampipamo-on ay ayin ana ha katongkolan, hay mangahampat ya tawo ay anlomakè.

29 ¹Hay tawoy mabetbet ha-aren piro talagan ampagmatyà nakem ay biglà ma-anggawan nin ayin anan rimidyò.

²No hay ampamo-on ay mahampat ya tawo, hay tawtawo ay ampagtowà, piro no hay ampamo-on ay mala-et, hay tawtawo ay ampipaglelè.

³Hay tawoy ampagpa-alagà ha karonongan ay an-ipagparangalan ya nin tatay na, piro hay tawoy ampakilamo ha pota ay ansayangen nay kamama-in na.

⁴No hay pamomo-on nin arì ay matoyong, hay ampag-ari-an na ay ampag-in matatag, piro no ha pamomo-on na ay ampasohol ya ay anhiran ay nasyon na.

⁵Hay tawoy ampagkakanwarì mandayaw nin kapara na ay emen yan ampanggawà nin sarili nan kahira-an.

⁶Hay mala-et ya tawo ay angkahagep ha sarili nan kasalanan, piro hay tawoy mahampat ay ampikakanta boy ampagtowà.

⁷Hay tawotawoy mangahampat ay tandà lay karapatan nin manga-irap, piro hay tawotawoy mangala-et, hay karapatan nin manga-irap ay ayin kowinta konla.

⁸Hay tawotawoy mapanoya-toyà ay ampamagawà nin kagolowan ha tawotawo, piro hay tawotawoy mangaronong ay ampakapimamà nin pahang.

⁹No hay tawoy maronong ay ampakikolpya ha tawoy tengah, hatoy tawoy tengah ay mamahang o mangka-ilin bongat kona.

¹⁰Hay mawmapamatin tawo ay angka-inakit ha tawoy tapat, piro hay tawotawoy mangahampat ay an-i-atap lay biyay nin hatoy tawoy tapat.

¹¹Hay tawoy tengah ay an-ipakit nay masyadoy kapahangan na, piro hay tawoy maronong ay ampakapagpendan boy agna an-ipahalatà ya pahang na.

¹²No hay ampamo-on ay ampinto-o ha kabongkokan, kaganawan katambay na ha pamomo-on na ay ampag-in mala-et.

¹³Hay ma-irap ya tawo boy tawoy ampama-irap nin kapara na ay parihon ma-in mata ya inggawà nin Pangino-on emen hila makakit.

¹⁴Hay arì ya ampangidipinsa nin karapatan nin manga-irap, hay pamomo-on na ay maboyot ya pana-on.

¹⁵Hay pangitoto boy pandisiplina ha anak ay mahampat; no hay anak ay ayin disiplina ay an-ipareng-ey nay mawmato-antawo na.

¹⁶No hay ampipamo-on ay mangala-et, hay kala-etan ay angkapahanan, piro makit nin mangahampat ya tawo no pangno hila milegleg.

¹⁷Disiplinawan moy anak moy lalaki emen ka magkama-in katinekan; ha ombayro ay mangonsowilo ya nakem mo.

¹⁸Hay tawotawoy ahè ampanlengè ha Halità nin Diyos ay ayin ka-ayosan ta ayin mangigiya konla, piro hay tawoy anhomonol ha kawkapanogo-an nin Diyos ay makalmà.

¹⁹Hay alilà ay agmo ma-itoto ha halità bongat, ta maski angka-intindiyan na ay agna ka leng-en.

²⁰Mas ma-in pag-asay tengah kisa tawoy ahè pon ampanghip no anyay dapat nan halita-en.

²¹No hay alilà mo, pa-ibat hin malagò ya ay hinonol mo ha kaganawan labay na, ha bandan hoyot, kaganawan ikon mo ay pag-ikon na.

²²Hay tawoy mapahang ay ampanggawà kagolowan, boy hay tawoy ma-amot ya olo ay ampagkasalanan.

²³Hay kahambogan nin tawo ay ampakapilegleg kona, piro hay tawoy mapagma-aypà ay amparangalan.

²⁴Hinoman ya ampakilamo ha matakaw ay bilang yan angka-inakitan nay sarili na. Angkalengè nay mag-in parosa do ha matakaw piro agya ampagtelek.

²⁵Agmo golowen ya ihip mo ha an-ihipen nin kanayon ya tongkol komo, no alwan pahimalà ka ha Pangino-on emen ka magkama-in katinekan.

²⁶Malakè ya ampagsikap nin hay ampamo-on konla ay mag-in mahampat konla, piro hay katoynongan ay ha Pangino-on bongat ampangibat.

²⁷Hay tawtawoy ma-in kahampatan ay angka-inakit ha tawtawoy mangala-et; hay tawtawo itaman ya mangala-et ay angka-inakit ha tawtawoy ma-in kahampatan.

Hay hawhalità ni Agor

30 ¹Hay hawhalità ni Agor ya anak ni Hakih ya taga Massa ay hinalità na koni Ityil boy koni Okal, ya wana, ²“Talagan hiko ay masyadoy katangahan boy ayin pangingintindi nin bilang ha kanayon ya tawo. ³Agko natoto nin karonongan boy ayin akon tandà ya tongkol ha Diyos ya ayin kapintasan. ⁴Wari ma-in tawoy naka-oli ha katatag-ayan ha kama-inan nin Diyos biha nag-aypà oman bayri ha babon lotà? Wari ma-in tawoy nakakemkem nin angin? Wari ma-in tawoy nakapipotot nin lanom ha dolo? Hinoy nambin anggawan nin babon lotà? Hino, boy hinoy anak na no tandà mo?

⁵“Antoparen nin Diyos ya kaganawan pangakò na. Hiya ya kobliyan nin kaganawan tawoy ampahimalà kona boy amprotiksiyonan na hila.

⁶No pahalita-en moy Diyos nin agna hinalità ay pamahangan na ka boy lomwah nin hika ay mabongkok.”

Kawkahalita-an et

⁷Pangino-on Diyos, biha ko mati ay loway bagay ya awoken ko pon komo: ⁸Ona, tambayan mo ko nin ahè magtotol kabongkokan. Ikalwa, agmo ko payamanen o pa-irapen. Biyan mo ko tanan pamamangan ya tama-tamà ha panganga-ilangan ko; ⁹ta no somobra ay maka halita-en koy alwa katan ka-ilangan. No ma-irap ako itaman ay maka manakaw ako. Ha ombayro ay mabiyan kon kareng-eyan ya Diyos ko.

¹⁰Hay alilà ay agmo hira-en ha amo na, ta no ihompà na ka ay hika ya lomwah nin ma-in kasalanan.

¹¹Ma-in tawtawoy ampangihompà nin tatay la, boy ahè ampamalay nin otang ya nakem ha nanay la.

¹²Ma-in tawtawoy ampagmamaliniis piro ha kaptegan, hay nakem la ay maremek.

¹³Ma-in tawtawo ya ha asa la ha sarili la ay pagkahahampat la boy ayin hilaynan kapara ha kahampatan.

¹⁴Ma-in tawtawo ya masyadon mamintahi ha manga-irap ya hay anggamiten la ay maski anyay pamamaraan emen hila yomaman.

¹⁵Ma-in lintà ya nanganak nin loway babayi ya hay pirmi lan anhalita-en ay “Biyen mo kayil!”; hila ay ayin imbalag bayri ha apat ya bagay ya ahè angkakontinto: ¹⁶dogal nin nikati, babayi ya ba-og, lotà ya naklang ya ampanga-ilangan nin oran, boy apoy ya ahè maparè.

¹⁷Hay tawo ya ampanginsolto nin tatay na boy pirmin kontra ha nanay na, hay dapat ha ombayroy tawo ay toka-en nin aw-agila ya mata na, boy hay nawini na ay kona-en nin aw-owak.

¹⁸Ma-in tatloy bagay ya kapapa-ispanta; ah, apat kali ya bagay ya agko ma-intindiyan: ¹⁹no pangno anlompad ya agila ha katatag-ayan, no pangno ampandakap ya otan ha babon bato, no pangno nin hay barko ay anlomtaw nin ampowayo ha dagat, boy no pangno ampanlabi ya lalaki ha mihay dalaga.

²⁰Ombayri itaman ya tawtigè nin babayi ya alwan tapat ha ahawa: makilalaki ya biha na halita-en ya ombayri: “Ayin akon ginawà ya kala-etan.”

²¹Ma-in tatloy bagay ya ampakapahyab nin tawtawo bayri ha babon lotà; ah, apat kali: ²²Hay alilà ya ampag-in arì, hay tawoy tengah ya ampagkama-in nin kaganawan bagay ya labay nan ma-ekan, ²³hay babayi ya masongit ya nakapag-ahawa, boy hay alilà ya babayi ya ampakapahlin nin amo nay babayi.

²⁴Ha babon lotà ay ma-in apat ya klasin ayop ya maski pagkayawyamò ay masyadon mangaronong: ²⁵aw-ayà ya maski mangakapey, no ka-ingitan ay ampakatipon nin pamamangan; ²⁶kawkoniho man ya ma-in kakapeyan ay ampakagawà nin pa-iriyen ha mabatoy dogal; ²⁷dawdoron man ya maski ayin arì ay ampigogoropo nin lompad nin ma-ayos; ²⁸boy tawtikì ya maski ma-arì kemkemen ha kayamo-an ay ampa-iri ha pawpalasyo.

²⁹Ma-in tatloy bagay ya disinti boy postoran manige-tigè, ah, apat kali: ³⁰liyon ya pinakamakhaw ha aw-ayop boy ayin angkalimowan; ³¹tatyaw ya pirmin ampamakirkir; toron kanding ya ampagmanada; boy arì ya anti ha arapan nin tawtawowan na.

³²No nagmatag-ay ka nin banà ha katangahan mo boy ampagplano ka nin mala-et ay mag-ihip-ihip ka. ³³No weyweyen moy gatas ay lomway mantikilya. Hay balongoh itaman no bontalen ay magdadayà. Hay pahang man ay ampangibatan nin kagolowan.

Wawwawali ha ari

31 ¹Habayti ya wawwawali koni Limowil ya arì nin Massa ya intorò kona nin nanay na. ²“Hika ya sarili kon anak ya anlapiyen ko; in-anak kata nin banà ha pawpanalangin ko. Hapa-eg ay ombayri

ya iwawali ko komo. ³Agmo sayangen ya hokaw mo boy kowalta mo ha bawbabayi, ta hay ombayroy gawgawà ay ampakahirà nin aw-ari. ⁴Leng-en mo bayti, Limowil. Hay aw-ari ay alwan dapat minom alak ni maghangad nin minom nin anyaman ya makalahing; ⁵ta no minom hila ay maliwawan lay lawlayih boy agla pa-alaga-an ya karapatan nin manga-irap. ⁶Hay tawoy marani anan mati ay ma-ari pa-inomen nin alak. Ombayro simpri ha tawoy angkagoloy nakem nin banà ha kalele-an. ⁷Pa-olayan hilan minom emen la maliwawan ya ka-irapan boy kalele-an la. ⁸“Idipinsa moy tawtawoy ya ayin pakakaya boy ipaglaban moy karapatan la. ⁹Idipinsa moy karapatan nin tawtawoy manga-irap boy ampipanga-ilangan, boy mag-in kan mahampat ha panonosga mo konla.”

Hay ahaway babayi ya mahampat

¹⁰Ma-irap makakit nin pag-ahaway babayi ya mahampat. Hay ahaway mahampat ay ma-alagà nin igit ha aw-alahas.

¹¹Hiya ay ampagkompianaw nin ahawa na boy banà kona, hay ahawa na ay ahè mag-irap no alwan magkama-in nin ka-inomayan.

¹²Leleg biyay na ay agna ampanggaw-an kala-etan ya ahawa na no alwan panay kahampatan.

¹³Hiya ay mahipeg mangabel nin dolo ya yari ha habot topa boy maganday klasin doloy mapoti.

¹⁴Hay ahaway babayi ya mahampat ay ampantan nin pamamangan no angka-ibat ya ha marayò nin bilang anggaw-en nin barko ya ampantan pamamangan.

¹⁵Biha homilà ya allo no bayombokah, hiya ay ampibangon ana ta mangihandà nin pamamangan pamilya na boy an-imanda na no anyay gaw-en nin aw-alilà nay bawbabayi.

¹⁶Hay ahaway babayi ya mahampat, hay natipon nay kowalta ha sarili nan pagsisikap ay panaliw nan lotà ya tanamanan nin obas.

¹⁷Hiya ay masikap magtrabaho, makhaw, boy mahipeg.

¹⁸Ampa-alaga-an nay bawbagay ya anggaw-en na boy maskin yabi ay ampagtrabaho ya.

¹⁹Hiya ay ampanggawà nin hoy-ot ya abelen na nin pagdolo la.

²⁰Abirtoy gamet na ha manga-irap boy mabibi-iyen ya ha ampipanga-ilangan.

²¹Agya angkahlak no lomateng ya pana-on ya malay-ep, ta hay pamilya na ay ma-in doloy panlay-ep.

²²Hiya ay ampanggawà nin mangaganday apin kama boy hay dawdolo na ay mangaganday klasin dolo ya kolor obi.

²³Hay ahawa na ay balaybalay ta miha ha ampipamo-on bayro ha dogal la.

²⁴Hay mahampat ya ahaway babayi ay ampanggawà nin dawdolo boy sawsintoron ya ilakò na ha nawnigosyanti.

²⁵Hiya ay makhaw boy kagalanggalang, boy agya angkahlak ha anyaman ya lomateng.

²⁶Hiya ay maba-it boy hay pag-i-ilgo na ay ma-in karonongan.

²⁷Mahipeg yan magtrabaho boy pirmi nan an-asikasowen ya pangangailangan nin pamilya na.

²⁸Hiya ay ampa-alaga-an nin aw-anak na, boy amporiyen ya nin ahawa na nin ombayri:

²⁹“Malakè ya mahampat ya babayi ya ma-in ahawa, piro hika ya pinakamahampat konlan kaganawan.”

³⁰Hay postora ay ampakaloko boy hay kagandawan ay ampangopah, piro hay babayi ya anggomalang ha Pangino-on ay dapat poriyen.

³¹Hay ahaway babayi ya mahampat ay dapat igwà kona ya ka-eteban nin ginawà na boy dapat yan poriyen nin kaganawan.